

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Det er tilladt at dele PDF-filen med andre, da der ikke er ophavsret til titlen.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine flere tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

SAMLINGER

TIL

JYDSK HISTORIE OG TOPOGRAFI.

I Bind. 1866—67.

UDGIVET

AF

DET JYDSKE HISTORISK-TOPOGRAFISKE SELSKAB.

AALBORG.

FORLAGT AF MARINUS M. SCHULTZ
OG TRYKT HOS O. OLUFSEN.

Uddrag af Kristen Sørensen Testrups Rinds Herreds Krønike.

Meddelt af O. Nielsen.

Kristen Sørensen Testrup er født på Testrupgård i Rinds Herred Mikseldag 1685. Hans Fader Sören Kristensen, om hvem han selv siger: „han havde af alle Enfoldigheds og Ærligheds Vidnesbyrd,“ er født i Kalstrup i Vegerby Sogn og giftede sig 1682 i Ålestrup med Mette Kristensdatter, med hvem han fik Del i en Selvejergaard der; men da han ikke kunde udholde de store Skattebyrder, der i de År pålagdes Selvejerne og som han alene måtte udrede af Gården, fæstede han 1684 den gamle Testrupgård, et forhenværende Klosterhospital, der da hørte under Viborg Hospital; da denne Gård siden gik over til private Ejere, af hvilke en selv vilde tage den til Beboelse, flyttede han 1705 til Sönnen i Vesteris, hvor han endte sine Dage den 16de Decbr. 1715. Kristen Sörensens Moders Slægt var gammel i Egnen, idet hendes Forfædre ligefra Tipoldefaders Farfader alle havde været Ejere af samme Gård i Ålestrup; hun døde hos Sönnen den 26de Decbr. 1740, 83 År gammel, og havde foruden ham kun haft en Datter, der døde i spæd Alder. Med Fortidens Levninger for Øje i sin Fødegård opvoksede Kristen Sørensen under Moderens Fortællinger om sine Forfædre og de mærkeligste Hændelser på Egnen i de 2 sidste Hundredår, hvori hun som endnu mange på den Tid var vel bevandret; ligeledes rørte sig endnu i Egnen meget af Fortidens Sæder, ligesom den gamle Folkepoesi var i frisk Minde hos de gamle. Det traf sig også så heldigt, at der både i hans Ungdom og senere levede Præster i Nærheden, der var kyndige i Historien og boglige Sysler; således fandt han en Ven og Vejleder i Præsten i Ullis, Mag. Kristen Stistrup († 1712), der var godt inde i den danske Historie og som først førte ham ind på Skribentvirksomheden, i Præsten i Vesterbølle, Hr. Lavrids Axelsen († 1714), hvis senere trykte Optegnelser le-

verer mange Bidrag til Tidens og Egnens Historie, samt i dennes Efterfølger, Hr. Niels Holst († 1735), der havde en efter Forholdene ikke ubetydelig Bogsamling. Det var ej heller Forældrenes Bestemmelse, at Kristen Sørensen skulde være slet og ret Bonde; ti han blev Skriverdreng hos Landstingshører Lavrids Bering i Viborg 1700—02, hvilket almindelig var Begyndelsen til den juridiske Vej. 1704 fæstede han dog en Gård i Vesterris, på hvilken han siden bode; men hans Fader, der næste År flyttede til ham, har vistnok drevet den for ham, medens han selv er gået til Søs; idetmindste fortæller han om sig selv: „Jeg for længe til Søs indtil 1730, både i Kongens Tjeneste og for mig selv,“ men beretter dog intet videre derom, undtagen i forbigående, at han 1711 som Matros på en Galiot var i København under Pesten og 1715 deltog i Søkrigen; dog har han vistnok i Mellemrum været hjemme. Senere har han udentvivl selv været Skibsfører; ti ellers havde det ostindiske Kompagni ikke 1729 opfordret ham til at føre et af dets Skibe til Kina, et Tilbud, han dog dengang ikke kunde modtage. Mellem 1720 og 1730 har han vistnok selv ejet Skib og afvekslende været hjemme og ude: ti 1727 optegner han, at han til da i 7 År havde handlet med Stude på Holland, og ved 1724 havde han Lerkenfeld i Forpagtning. 1752 havde han ganske vist Skibe, der for på København. 1730 udnævntes han til Herredsfoged i Rinds og Gislum Herreder og var den fjerde af sin Æt, der havde beklædt denne Stilling; tillige blev han Birkefoged for Lerkenfeld Birk, som han igen frasagde sig, da General Lüttichau 1743 købte Lerkenfeld „formedelst hans onde Omgang med sine Bønder og den uretfærdige Omgang han forlangte over dem ved dette Birketing.“ Han tog fast Bolig i sin Gård i Vesterris i Testrup Sogn, som han var bleven Selvejer af ved Avktionen over kgl. Strøgods 1717.

Ved Skibsfart, Studehandel, Forpagtninger og sparsomlig Levemåde havde han efterhånden erhvervet sig Formue, så han i Forening med Morten Kirketerp i Viborg kunde købe Restrup Hovedgård i Hvam Sogn, som han nogle År efter blev Eneejer af, og den 9de Novbr. 1740 købte han på Avktion Viffertsholm i Hellum Herred for 23,080 Rd. Herom fortælles en for Testrups Karakter betegnende Historie¹⁾: „Kristen Sørensen var Herredsfoged i Rinds-Gislum Herreder; men uagtet denne sin Stilling klædte han sig som Bonde, ligesom han og talte Bondedialekt. Da han nu tillige kom kørende til Viffertsholm med en meget simpel Befordring, så antog man ham ikke for andet end simpel Bonde og tænkte mindst, at han kunde købe Gården. Han ænsedes endog så lidt, at man nægtede ham at få sine Heste indstaldede. Dette tog han sig imidlertid ikke videre nær; men efterat have ombyttet sine Træsko med et Par gamle Støvler, som stod i hans Vogn, begav han sig op til Borgegården, hvor Avktionen skulde holdes. Ved hans Indtrædelse i Avktionsværelset studsede alle tilstedeværende, der bestod af Adelsmænd og andre Stormænd, og disse tilkastede den hovmodige Bonde, som de anså ham for, forbitrede Blik, da han efter Opråbet gjorde Bud. Da alle fandt det under deres Værdighed at byde med ham, opfordrede Avktionsdirektørerne Avktionarius til at give ham Tilslag, for, som de håbede, når han

¹⁾ Traps stat. Beskrivelse af Danmark II 218—19.

ikke kunde stille Kavtion, at få Lejlighed til at bortvise ham. Avktionarius lod Hammerslaget falde; Kristen Sørensen blev straks adspurgt, om han havde Kavtion, og da han gav et benægtende Svar, blev han med Hånlatter bortvist, og man fordrede Ejendommen påny opråbt; men herimod nedlagde han bestemt Protest, og idet han i sin Bondedialekt ytrede: „A tror nok, Kavtion er unødvendig, når a har Skillingen at betale med,“ råbte han udad Vinduet til en Mand, der var kørende med ham: „Jens, kom ind med det bitte røde Skrin,“ hvorpå Skrinet blev bragt ind, Købesummen betalt, og Kristen Sørensen skal leende have sagt: „Den, der ler sidst, ler best- Nu må a vel nok bede om at få mine Heste i Stalden.“ — Der fortælles også, at han stadig senere vedblev at klæde sig som Bonde, samt at han også viste sin Originalitet ved sit Frieri; ti da han først havde frit til en Frøken i Ålborg, der gav ham Kurven, mødte han på Trappen hendes Pige, til hvem han straks bejlede og fik Ja; dette forholder sig neppe aldeles således; ti han havde lært sin Hustru at kende, medens hun tjente på Testrupgård, og siden var hun ikke i Tjeneste i Ålborg, men ved København. Hun hed Maren Nielsdatter, var Datter af Niels Podemester i Ålborg, og tjente, da han 1730 giftede sig med hende, på Kloumans Gård i Brønshøj Sogn, i hvis Kirke de blev vide. Med hende levede han i et lykkeligt Ægteskab og havde 2 Sønner og 5 Døtre. Som Bidrag til hans Karakteristik har Hr. Povlsen på Gammel Viffertsholm, der selv for en 40 Aar siden har afskrevet „Rinds Herreds Krønike,“ meddelt efter Fortælling af en 80årig Gartner og 2 Husmænd af samme Alder, der levede på Godset for 36 År siden, da Hr. Povlsen kom dertil: „Hvad jeg kunde få ud af deres Fortællinger, var, at han havde været en klog, dygtig og virksom Mand. At han i en ualmindelig Grad har besiddet disse Egenskaber, fremgår også deraf, at han ved egen Hjælp havde hævet sig op til det han blev og erhvervet sig så betydelige Ejendomme, at disse efter de nuværende Pengeforhold vilde repræsentere en Formue af omtrent 1 Million Rdl. Han havde vist praktisk Indsigt i mangfoldige Ting og hans Virksomhed udstrakte sig vel næsten til alt. Således skal han, medens han var Herredsfoged og bode på Lille Restrup, selv have opsat et meget stort, solidt og kunstigt Stendige om Haven. Jeg har også set 2 Kort, som han har optaget over Rinds-Gislum¹⁾ og Hellum-Hindsted Herreder. Her på Gården var en Tegning indfattet i Ramme, som han også havde forfattet og hvorefter Borgegården blev bygget. Den ommeldte Gartner og de 2 Husmænd trode, at han havde tilegnet sig overnaturlige Kunster og at han ved Hjælp af disse kunde, når han var på en af sine Gårde, se og vide alt, hvad der passerede på hans andre Gårde. Som Bevis herpå anførte de, hvad også var almindelig trot hos Almuen her i Eggen, at han engang da han kørte fra Vesterris eller Restrup til Viffertsholm, gav sig til at le og idet han spurgte Kudsken, om han kunde gætte, hvad han lo ad, hvilket denne naturligviis ikke kunde, sagde han, at det var ad Kokkepigen på Viffertsholm, som var gået ned i Kælderen at tappe godt Øl til sin Kæreste og at Tappen var falden fra hende, hvorfor hun havde måttet sætte Fingren i

1) Dette findes i Rinds Herreds Krønike.

Taphullet og skulde blive siddende i denne Stilling til han kom hjem, hvilket også forholdt sig så. Dersom denne Anekdote indeholder nogen Sandhed, så synes det, at han har bestyret Almuen i den Tro, den havde om ham, at han var hjemme i overnaturlige Kunster, og dette har han så rimeligvis gjort for at forebygge Tyveri og Underslæb paa de Ejendomme, hvor han ikke bode. Hans Kløgt og store praktiske Dygtighed have rimeligvis ledet Almuen til at antage hin urigtige Tro om ham; desuagtet talte de om ham med stor Veneration, og roste ham som en god Husbonde og en meget folkelig Mand, der jævnlig omgikkes og talte med sine Bønder og sit Tjenestetyende, hvem han gerne gav Råd og Vejledning.“

På Restrup opførte han 1738 og 1748 både Borge- og Ladegård og 1750 Borgegården på Viffertsholm i 3 Fløje, hvor hans og Hustrus Navne er indhuggede i en Sten over Indgangen. 23 Novbr. 1759 fik han Afsked fra sit Embede efter egen Ansøgning og Sünnen Kristen beskikkedes i hans Sted. Ved den Tid er det vel også, at han overlod sine 2 Herregårde til sin Søn Sören og flyttede til Vesterris, en Gård kun ubetydelig større, men lidt bedre bygget end en almindelig Bondegård, hvor han ofte tidligere havde haft Ophold og hvorfra hans Bøger er daterede. Her døde han 4 Jan. 1761 og er begravet på Testrup Kirkegård, hvor hans Søn Sören og Sønnesönnen også hviler.

Hans Søn Sören Testrup, født 14 Febr. 1734, var Sø- og Landkrigskommissær i Ålborg Amt, det samme som Indrulleringschef nu, og var også en meget dygtig og af alle højtaget Mand. Han var gift med Johanne Magdalene, Datter af Generalfiskal Sonne i København, med hvem han havde 2 Sønner, nemlig 1) Kristjan Mikael Testrup, til hvem han nogle År før sin Død overdrog Viffertsholm og flyttede til Vesterris, hvor han tilligemed sin Svoger Løjtnant Sonne bode til sin Død omtrent 1820; Kristjan Mikael Testrup døde ugift 1822 eller 1823, omtrent 60 År gammel; 2) Sören Testrup, der fik Restrup og døde i en yngre Alder ugift; Datteren Marie blev gift med Jens Foss til Ovegård.

Hans anden Søn Kristen Testrup, født 2 Decbr. 1738, blev 23 Novbr. 1759 Faderens Efterfølger som Herredsfoged og døde omtrent 1778 — hans Eftermand udnævntes 21 Maj dette År — såvidt vides ugift. Af de 5 Døtre blev 1 gift med Rådmand H. Olufsen i Viborg, blev med ham Moder til Professor O. C. Olufsen, en anden med Ritmester Muderspach til Trinderup.

Første Gang Kristen Sørensen Testrup kom ind på den literære Vej, var under Fredrik IV's anden Krig med Sverrig, da han i Forening med Præsten Kristen Stistrup forfattede en Gendrivelse af 2 svenske Skrifter om Grunden til Krigen — han giver forresten selv forskellig Underretning, om han eller Præsten var Ophavsmanden — som han overleverede Kongen i Husum 1713; men den kom ikke ud, da Rostgård ikke vilde lade den trykke på offentlig Bekostning, hvorover han blev så ærgerlig, at han besluttede at nedlægge sin Pen og ikke skrive mere. Dette gjorde han ej heller i mange År; men den i hans Barndom udviklede historiske Sans bevirkede, at han stadig lagde Mærke til alt hvad der var gammelt og samlede sig en betydelig Mængde gamle Dokumenter, Dagbøger og Optegnelser, hvoraf han f. Ex. reddede en Del fra Konventhuset i Viborg Domkirke, som Biskop Deichmann havde ladet kaste på Gaden (jfr. Vedel Simonsens Ud-

sigt over Nationalhistoriens Perioder I 99) og hvoraf han gav nogle Stykker til Arne Magnussen. Tillige granskede han Herregårdenes Arkiver, hvoraf han selv blev Ejer af et Par, og besø mærkelige Steder; således fortæller han, at han 1736 var ved Tarm, hvor Kong Hans styrtede i Vandet, før han døde, og gjorde en Afridsning over samme Kær med videre for Ejeren af Lundenæs. Efter sin egen Fortælling havde han samlet gamle Sager uden at tænke på, at de kunde være til nogen Nytte, og i den Tro, at ingen brød sig om sligt; men da der 1743 fra Kanceliet kom Opfordring til Amtmændene om at give Indberetninger om Landets Tilstand, Oldsager o. desl. og denne kom til hans Erklæring, blev han ligesom opvakt af Søvne, da han indså, hvor meget han selv kunde give af den Slags; dog var hans Indberetning mager, fordi han vidste, at andre vilde få Æren derfor. Derimod skrev han snart efter 8 små Bøger, nemlig om Klostrene og Kirkerne i Viborg Stift 1746, der findes både på Universitetsbibliotheket (Addit. Fol. Nr. 75) og på det store kgl. Bibliothek (Ny kgl. Sml. Quart. Nr. 1192, b.) og er benyttet i Danske Atlas, Daugårds Klosterhistorie og Ursins Beskrivelse af Viborg, så der nu findes meget lidet ubekendt deri; det tredje Skrift, han forfattede, var „Relation om Tingene og Tingstederne samt Rettens Betjening“ der udkom i Trykken 1747; tilligemed de 2 andre var det sendt til Grev J. L. Holstein til Ledreborg, der fik Tilladelse til at overgive dem til et af de 2 ny lærde Selskaber i København, men siden opfordrede ham til selv at udgive det om Tingene i Trykken. Denne lille Bog indeholder mange gode Bidrag til Oplysning om Emnet og er endnu den Dag idag et Kildeskrift. 1756 udgav han et stort Skrift på 584 Kvartsider, hvis fuldstændige Titel lyder således: „Danmarks og Norges Krigsarmatur I de ældste, mellemste og sidste Tider, Og hvorledes Landet dertil haver været inddelt og vurderet i de ældste Tider. Om Adelens Opkomst og hvorledis alle slags Land-Gilds-Sorter ere opkomne og ere beregnede til Hartkorn. Samt Den sidste Landmaalings Indretnings Brug og Beskaffenhed Tillige med et Anhang af to Capitler, Det første om den gamle Myndt Og det andet om Kongernes Slægte-Linier, hvorved mange Antiquiteter blive opdagede og oplyste; Forfatted af C. Thestrup.“ (Under Fortalen, dateret Vesterris 20 Marts 1756, og ellers altid, skriver han sig Testrup.) Dette Skrift indeholder, som Titlen viser, en broget Samling af forskellige Ting, der vidner om hans store Belæstethed og sjældne Kendskab til en Mængde specielle historiske Forhold, hvorfor også dette Skrift indeholder flere brugbare Oplysninger. Mærkelig er den sprænglærde Indledning, hvormed han begynder hvert nyt Stykke, der er spækket med latinske Citater, hvilket viser, at han havde et grundigt Bekendtskab til det latinske Sprog og dets Forfattere. Hvis man imidlertid vil læse hans Skrifter for deres smagfulde historiske Stils og logiske Udviklings Skyld, da vil man føle sig meget skuffet, ti begge Dele fattes ham; men den der søger Oplysning om gamle Landboforhold, vil her finde en rig Kilde. Kongernes Slægtlinier, som han har givet i Slutningen, har han 1758 udarbejdet i et pragtfuldt malet Håndskrift, der er helliget Kongen og indsendt tilligemed hans Ansøgning om Afsked 1 Septbr. 1759; de findes på det kgl. Bibliothek (Gl. kgl. Sml. Fol. Nr. 810). I Trykken har han endvidere udgivet Dronning Juliane Maries Slægttavler.

1732 begyndte han på et Håndskrift, der skulde indeholde alt, hvad mærkeligt han vidste om Rinds og Gislum Herreder, hvilket han kaldte Rinds Herreds Krønike, der nu findes på det kgl. Bibliothek (Ny kgl. Sml. Kvart Nr. 756 c). Dette indeholder først Efterretninger om hans Forfædre og Slægt på mødrene Side, dernæst Rinds-Gislum Herreds Beskrivelse, der her er aftrykt med Indsættelse af de Stykker i det følgende, der hører dertil, og som han som oftest selv har henvist til, ligesom af hans Skrift om Kirkerne nogle Stykker er optagne. Derpå følger „Optegnelser på hvis mærkeligt der er passeret i denne Egn,“ der går fra 1209 til 1740; ser man imidlertid nøjere på de ældste, da er de udskrevne af Præsten Kristen Nielsen Juuls Optegnelser, der endnu haves i Original og flere Afskrifter, og af M. P. Farstrups og Lavrids Axelsens Dagbøger, der er udgivne af Ignatius Becher 1813, men dog med flere Tilføjelser af ham selv, om hvad han har hørt af gamle Folk, navnlig om Krigene i Jylland. Derfor er kun disse sidste i det følgende meddelte. Derimod bliver Optegnelserne fra hans egen Tid originale; men de meddeles ej heller alle, fordi en stor Del handler om bekendte Ting; derimod er alt nyt medtaget, eller hvor han har fremsat en original Synsmåde. Håndskriftet, der består af 503 Kvartsider, ender med en Sammenligning mellem Samtidens og Fortidens Levemåde på hans Egn. En Fortsættelse heraf havde han begyndt, men den synes at være tabt. Skiftekommissærerne i hans Sønesøn Kristjan Mikael Testrups Dødsbo vilde have haft Rinds Herreds Krønike trykt, men Trykningsomkostningerne kunde i de pengeknappe Tider i Tyverne ikke skaffes tilveje.

Vidt forskellig fra disse Arbejder syslede han 1752, som han beretter i sit Brev til Langebek (trykt i Langebekiana S. 92—98), der indeholder Efterretninger om hans literære Virksomhed, med Udarbejdelsen af en dansk Styrmandsbog, „da mit Hovedstudium stedse har været fornemlig de mathematiske Videnskaber, da jeg ej herved er sindet at prostituere mig selv som Professor Horrebov gjorde, da han udgav en Styrmandsbog, hvilken alle Navigationskyndige begrine og ærgre sig over;“ men denne kom aldrig ud, uagtet første Del 1759 var færdig til Trykken. Han beretter utrykkelig, at han til 1752 ikke havde skrevet mere, end forud er nævnt da at være udkommet, men samlede gamle Dokumenter og Efterretninger om Adelen til Klevenfeld.

Med Hensyn til Udgivelsen af disse Optegnelser må bemærkes, at Forfatterens Beretninger meddeles ordret, kun med Udeladelse af „Anno“ foran Årstallene, Ombygningen af etcetera med osv. og en enkelt lille Forandring, hvor Ordstillingen gjorde Meningen utydelig; Retskrivningen fandtes der derimod ingen Grund til at beholde, især da ham selv fattedes Konsekvens; at Udsagnsordet efter Flertals Grundord sættes i Ental, er noget han selv gør omtrent overalt.

Rinds Herreds Knaber.

Rinds Herreds Knaber¹⁾ kaldtes Folkene i denne Egn

¹⁾ Foruden at Knabe betydede Riddersvend, betegnede Ordet if. Resens

eller Herred i fordum Tid, hvilket Navn dem da meget vel bekvemmede i Henseende til deres Stridbarhed og Mandighed, så og at de meste var rige Selvejerbønder, men tabte en stor Del deraf ved Skipper Klemens Opløb Anno 1534; ti da Skipper Klemens havde slåedes i Lerå Sig, forfulgte han sin Victoria så vidt han kunde synder på over hele Landet og lod sig sværge og hylde af Bønderne, hvor han kom, og som mig er forvist sagt af gamle Folk, havde han Bønderne af denne Egn forsamlede at sværge sig her i Vesterris, hvorover Bønderne kom i Kongens Unåde og mistede deres Selvejergods; de, som var formuende, købte det igen siden af Kongen, men Resten fik det aldrig mere; hvorover, så og at største Delen siden er bleven Proprietærslaver, er de fleste Indbyggere her i Herredet siden efterhånden blevne forarmede, som da Armoden er den, der gör Menneskene forsagte, så er og dette Navn Rinds Herreds Knaber aflagt og forglemt, så at det nuomstunder lidet eller intet bruges. Det første, man da ved at regne denne Slægtlinie fra, er fra Hvam, hvilket erfares af disse Omstændigheder:

I Klotrup, som da ej var uden en Gård og kaldtes Kjelstrup, bode en ung Karl, som havde sin Moder hos sig. Denne brugte meget løse Kvindfolk og gik længe ugift; men som han engang var rejst til København og på Hjemvejen på Søen blev overfalden af Storm og Uvejr, gjorde han et Løfte, at han skulde ægte det første Kvindfolk, ham beegnede, når han kom på Land. Men da han nu kom på Land i Århus, beegnede ham först en Kvinde, som løb om med en Kurv med noget Småtøj udi at sælge; denne antog han straks til sin Kone. En Tid derefter, der han med flere var i Hvam til et Bryllup i den store Gård, som da var et adeligt Sæde, lod en Mand af Hvam navnlig Jens ham høre, at han havde taget en Kæltringkvind, hvilket han da vilde hævne med Slagsmål; men da Jens af Hvam havde mest

Udgave af Hirdskrå S. 8 „de der vel var af god adellig Herkomst både på fædrene og mødrene, men formedelst Giftermål med nedrige Standspersoner ikke mere agtes for Adel eller kaldes Herremænd, men Knaber, af hvilke mange har været og nogle endnu findes ej alene i Norge, men også i Danmark, i Synderlighed i Nørrejylland og Vendsyssel.“ Sådanne halve Adelsmænd synes altså Rinds Herredsmænd at have været, hvis de ikke netop har fået Navnet for deres store Selvstændigheds Skyld.

Succes, fik han af Klotrup eller Kjelstrup store Hug, hvilket han siden lang Tid tragtede efter at hævne, hvortil han engang fandt Geleghed, da han vidste, at bemeldte Jens af Hvam skulde over til Gjedsted Kirke om Natten til Abbedmesse, som da i de katholske Tider var höjtidelig, når Abbeden selv holdt Messe. Samme Abbed var fra Björns-holm, som da kaldtes Vidskøl Kloster. Ved denne Geleghed lagde han af Klotrup sig i Vejen for ham i et Hul ved Siden af Vejen på Klotrup Mark og skød ham ihjel med et Armbörst eller Pil, for hvilken Gerning han siden længe af den andens Frænder og Börn blev eftertragtet, kom dog til at give den Bød, hvoriblandt var det Års Gøde, som ligger på den anden Side af Bækken, nu Bygum, men da Klotrup tilhørende, så og 2 Gårde i Bygum, hvilke bemeldte Jens af Hvam hans Sön Kristen Jensen fik, og bode han siden i Bygum. Følger da Slægtlinien således:

1. Jens af Hvam, som blev ihjelskudt på Klotrup Mark i det 14de Seculo, hans Sön
2. Kristen Jensen, som bode i Bygum, hans Sön var
3. Børial Kristensen, som bode i Ålestrup, hvis Sön var
4. Peder Børialsen, som bode først i Gjörup og siden i Ålestrup, hvis Sön var
5. Kristen Pedersen, som bode i Ålestrup og var Fader til min Moder, Mette Kristensdatter.

Børial Kristensen, som bode i Ålestrup, han ejede Ålestrup, hvilken blev Kongen hjemfalden 1534 i Skipper Klemens Fejde, hvormed således tilgik, at da Kong Kristjan III havde belejret København og Malmø, som da holdt med Grev Kristoffer og de lybske på Kong Kristjern II's Vegne, løb Skipper Klemen, som var en Fribytter og havde Kristjern II's Kommiss, med flere sine Kompaner til Hals i Ålborg Fjord, hvor han i Vendsyssel tog med sig alle Bønderne, Mand af Hus, og hvo ham ej vilde følge, truede han at hænge i hans Gårdsled, hvortil vel og Bønderne fandtes villige i Henseende til Kong Kristjern II, som af Bønder og Borgere var meget afholdt. Med denne Bondeflok (og sit eget Folk), som var bevæbnet med Pigge og Køller, indtog han Ålborghus og slog Adelen af, som havde fået en Del Folk samlet imod ham i Lerå Sig¹⁾, for siden over Landet syn-

¹⁾ Svenstrup, Hornum Herred.

der på uden Forhindring og lod sig hylde af Bønderne og sværge Huldskab; desårsag alle de Bønder, hvor Skipper Klemen for frem, kom i Kongens Unåde, hvilket de måtte afbøde igen med store Penge, og alle Selvejerbønder mistede deres Bondeskyld, som blev Kongen hjemfalden, hvoriblandt denne Børial Kristensen var med, som dog siden, Anno 1543 indløste Ålestrup igen fra Kristjan III efter hans derpå udgivne Brev, som jeg endnu har in Originali og er sålydende:

„Vi Kristjan osv. Gör alle vitterligt, at efterdi denne Brevviser Børial Kristensen i Ålestrup har nu ladet handle med os om hans Bondegård, han selv udi bor, liggende i Østerbølle Sogn i Rinds Herred udi vort Læse Land i Nørre Jylland, og har derfor været udi vort Minde, da har vi af vor synderlig Gunst og Nåde undt og tilladt og nu med dette vort åbne Brev under og tillader, at fornæ Børial Kristensen og hans Arvinger herefter må og skal have, nyde, bruge og beholde fornæ Bondegård og Gods med deres rette Ejendom og Tilliggelse så fri og for sådan Landgilde, Tyngge og Afgift, som deraf gjordes og gaves, førend nu sidst forledne Fejde herudi Riget begyndtes, dog så at han og hans Arvinger skal være os og vore Arvinger efterkommende Konger af Danmark hulde og tro og årligen til god Rede af fornæ Bondegård og Gods göre og give til os og Kronen sådan Landgilde, Tyngge og Afgift, som plejer og bør at gives, og gaves, førend Fejden begyndtes. Ti forbyde vi alle, i hvo de helst er eller være kunde, særdeles vore Fogder, Embedsmænd og alle andre fornæ Børial Kristensen og hans Arvinger herimod på fornæ Bondegård og Gods eftersom forskrevet står at hindre, hindre lade, heller i nogen Måde Forfang at göre under vor Hyldest og Nåde. Givet udi vor Købstad Viborg St. Knud Konges Dag År 1543. Under vort Signet. Peder Ebbesen. Gabriel Gyldenstjerne. Jörgen Pors.“

Børial Kristensens Kone hed Kirsten Andersdatter, deres Börn var Kristen, Peder og Niels og nogle Døtre. Om ham vides ellers at fortælle, at når han gjorde sine Døtres Bryllup brugte han ej dertil andet en Træskåler, Træskeer, TræBægre og Talerkenes. Engang han kom fra Ålborg med sligt et Læs på sin Vogn, råbte nogle Börn efter ham, som vogtede Fæ ved Vejen: „Mand med jer Tømmerlas, er jer Tællekniv hvas,“ hvorpå han red til disse Börn og huggede

Fingrene af dem med sit danske Sværd, som i de Tider brugtes, og han altid førte med sig; derfor måtte han bøde 300 Rdl. Han havde en Søn Kristen Børialsen, som bode i Båndrup; hans Kone og Thomas Mogensens Kone i Simested havde deres Stole næstved hinanden i Simested Kirke, så at den ene kunde række sine Fødder igennem og stryge dem på den andens Forklæde, hvorom de engang, da de kom af Kirken, kom i Skænderi, og Kristen Børialsens Kone skældte den anden for en Troldkone, i hvilket Skænderi Mændene kom med, da Kristen Børialsen, som da var stor-slægtet, truede Thomas Mogensen på Livet, hvorpå denne lod stævnen den anden til Ting, torde dog ej selv komme til Tinget, men klagede sin Nød for Lensmanden på Hald, som lovede at assistere ham, og lod derpå 12 af sine væragtige Karle følge ham til Tinget, hvor da blev yppet Klammeri på Tinget, hvor 3 blev døde og nogle sårede, Retten blev spildt, og Herredsfogden lod sig falde baglængs af Tinget, som og derudover ingen Ting eller Rettergang blev holdt her i Rinds Herred et helt År omkring; det siges at have kostet Børial Kristensen 1300 Rd. Siden torde Thomas Mogensen ej blive boende i Simested for dem af Frygt, at de endnu skulde hævne dem på ham (som da Selvhevn var meget brugelig), men flyttede til Viborg, hvor han siden, da han var rejst et Ærende her ud til Simested, af Kristen Børialsen for samme Sags Skyld blev ihjelslagen, til hvilken Gerning han meget af sin Moder Kirsten Andersdatter blev tilægget, hvorfor og måtte bødes store Penge. Endnu fortælles om ovenmeldte Børial Kristensen, at da han en Gang gik på Gaden i Ålborg, kørte en Vogn af Rold på ham, som han gik, og da han fik sit Sværd ud, som han gik med under sin Arm, og dermed vilde hugge den, som kørte, ramte han ej ham, men en gammel Mand, som sad midt i Vognen, hvorpå de af Rold forsamlede sig og vilde det hevne, til hvilken Ende de havde gjort en Vognborg eller en Forhindring af mange Vogne over Vejen i Sigene ved Lerå, hvilket da det røgtedes, forsamlede sig og en Del af Rinds Herreds Knaber, som samme Tid var i Ålborg, hvilke da de kom til dem af Rold, som havde sammenrottet sig i Sigene, blev der et stort Slagsmål og Klammeri, så at 3 blev døde på Stedet og en stor Del lemlæstede. (De følgende Efterretninger om de senere Slægtled udelades som mindre betydelige.)

Rinds og Gislum Herreds Beskrivelse.

I fordom Tid havde hvert af disse 2 Herreder sit eget Ting og sin egen Herredsfoged og Herredskriver, indtil Anno 1688, da disse tvende Herreder blev sammenlagte under en Herredsfoged og Skriver. Årsagen dertil siges at have været, at Kong Kristjan V havde da en Del Betjente, som gik ledige af dem, som havde haft en og anden Betjening i den af ham førte skånske Krig, hvilke han vilde unde Brød, blev da den største Del af de forrige Herredsfogder og Skrivere afsatte, Herrederne overalt sammenlagte, og ny igen beskikkede, og er at mærke, at de forrige Herredsfogder og Skrivere var da alene beskikkede af Lensmændene, men siden af Kongen.

Rinds Herred er beliggende i Ommersyssel i Hald Amt ved Siden af Limfjorden, synes at have sit Navn af en By navnlig Rind, liggende i Lyndrup Sogn; kanske at Tinget kan der være holdt af Begyndelsen og således Herredet deraf fået sit Navn; ti at Tinget er nogle Gange flyttet, ved vi af gamle Sagn, da det en Gang siges at have stået i Heden ved Guldhule, som den store Sten ligger, men sidst er holdt østen ved Skinds Bro, hvor Stenene endnu ligger ved Höjen, og blev altid i fordom Tid, indtil Herrederne blev lagte sammen, Tingene holdte under åben Himmel. Da Herrederne 1688 blev lagte sammen, blev ordineret at skulle bygges Tinghuse i Hederne fra Landsbyerne, som da i disse 2 Herreder skulde have været bygget i Heden imellem Østerbølle og Knudstrup, men er endnu ikke bygget, mens Tinget er holdt meste Tiden i et Hus i Østerbølle.

I fordom Tid har bot i Rinds Herred et stridbart Folk, som desårsag blev kaldt Rinds Herreds Knaber, om hvilke og endnu fortælles store Slagsmål, som skântes endog ej på Tinget, da Tinget stod ved Skindsbro. Rinds Herred består af 17 Sogne, som er disse: Vesterbølle, Østerbølle, Testrup, Simested, Hvam, Hvilsom, Klejtrup, Hersom, Bjerregrav, Roum, Tostrup, Skals, Låstrup, Lyndrup, Ulbjerg, Gjedsted og Fjelsø; derudi er nu, 1732, disse Herregårde: Lyndrupgård, Holmgård, Hersomgård, Korsøgård, Restrup og Lerkenfeld; omendskønt Lerkenfeld ligger nordenfor Åen og således i Gislum Herred, dog formedelst den ligger i Vesterbølle Sogn, regnes den dog både til Rinds Herred og under Halds Amt. Tilforn var vel flere Herregårde; men

siden Souverainiteten opkom, blev de alene Herregårde, som havde deres fulde 200 Tdr. Hartkorn.

Testrup Sogn. Derudi er beliggende Testrupgård, som tilforn i de katholske Tider var et Munkekloster, hvorved er beliggende Kirken, som og i de Tider var stor af Bygning med Tårn og tvende Korskirker, og stod et Hospital ved Siden af Kirken, hvis Fundamenter og Rudera endnu er tilsyne. Da Reformationen skede og Munkene blev uddrevne, blev dette Kloster gjort til en stor Bondegård og lagt til Hospitalet i Viborg, hvorhen og det Hospital, som stod ved Vesterenden af Kirken, ligeledes blev forflyttet, nemlig til Gråbrødre Kloster i Viborg, som da af Kristjan III blev gjort til et Hospital, og som Sognet da siden var ikkun ringe, kunde det ej holde Kirken vedlige, nedfaldt da Tårnet, et Stykke af Kirken og begge Korskirkerne, som endnu ligger tilsyne. Testrupgård tilligemed Byen og mere Gods blev solgte igen fra Hospitalet i Viborg Anno 1700. I de katholske Tider forestod dette Hospital en af Testrup Kloster, som og tillige var Præst til Testrup, Gislum, Svingelbjerg, Vonsild og Farsø Kirker, og er at mærke, at i de Tider blev ej meget prædikedet undtagen i Advent og Fasten, men blev alene holdt Messe, som mest blev forrettet af Munkene af Klostret. I dette Kloster havde Biskoppen en Official, som var Præst sammesteds, og findes i de gamle Optegnelser, at denne Præst kaldtes S. Sörens Præst i Ry; mens Kirken var bygget S. Kathrine til Ære og kaldtes i de Tider S. Karens Kirke; men hvad den gode St. Sören i Ry havde der at bestille, har jeg ikke nogen Kundskab om; dog ved jeg, at han havde Höjaltret tilfælles med St. Karen; ti de stod begge udhugne af Eg med Kroner på Hovedet på samme Alter enhver i sin Skranke med Dör for istedenfor en Altertavle indtil Anno 1698, da de af Ildsvåde af Kirkelysene ganske afbrændte¹⁾. I Kirken var 3 Klokker, hvoraf de 2 blev tagne til Viborg Domkirke efterat den var brændt 1567, hvor de nu blev smeltede igen i sidste Brand 1726. Dette Testrup Kloster var stiftet af Biskop Thorlav i Viborg, men tilforn begyndt af Biskop Herman, og Kirken derhos, som endnu står en Del, blev bygget 1434 St. Kathrine til Ære. På

¹⁾ En Flykke Flesk testamenteredes 1508 til St. Sören i Testrup (Krigs-armatur S. 236).

dette Kloster var et ypperligt grundmuret Hus, 3 Loft höjt, hvilket blev brugt til Ralingshus for den ene Mand, som havde den halve Testrupgård indtil 1670, da Jakob Jensen, som bebode den anden halve Part af Gården, fæstede den tilhobe og da nedbrød og ødelagde bemeldte grundmurede Hus; dog var Murene så stærke, at en Del deraf står endnu på denne Dag 1732; det andet Ralingshus på Gården var Bindingsværk og 2 Loft höjt, hvoraf bemeldte Jakob Kræmmer aftog det ene Loft, Resten står endnu.

I Testrup Sogn ligger og Vesterris, som tilforn i Heden derfra til Lerkenfelds Mølle har stået mægtig Egeskov, hvoraf jeg og i min Tid har opgravet af Rødderne; af denne Skov siges at være bygget de Ralingshuse her i Herredet, så og Kirkebjelkerne tage, som ligger i Østerbølle Kirke. På Kastrup bode tilforn Adel og sidst af de Porser. Niels Pors og hans Frues Navn findes på Stolene i Kirken med det Årstal 1595. Niels Porses Søn Jörgen Pors havde sin Frue af de Freberg Adel; han blev forarmet og kom fra Kastrup, vogtede siden Klotrup Fæ. I den Tid lå „Kyueb“ (Kyneb?) Huse under Kastrup, men blev siden ved Landmålingen separeret derfra.

Her ligger og i samme Sogn så vel som og i Simsted Sogn Skatskov, hvilken i forrige Tider lå til Restrup, hvorudi da var store Træer, og bode Skovfoged der norden ved; men siden Restrup blev øde, blev og Skoven øde, men dog ej anderledes, end at den dog stedse siden har grot med Buskads og en stor Tykken med Ris, hvorudi en stor Del Folk stedse för min Tid er af Skovrøvere myrdede og ihjel-slagne, og er dette at mærke, at Landevejen som nu løber igennem Skoven fra Ålborg og til Viborg, løb fordum til vester om og ned ad Stordal, som endnu er tilsyne; men siden den blev lagt igennem Skoven, skede dette bemeldte Røveri.

I Kastrup bode forhen af den adelige Familie, som kaldes Skadeland.

Simsted Sogn. Derudi er beliggende Korsøgård, var tilforn en Græsgård under Restrup, men nu en fri Herregård; den ejedes i min Tid af Peder Bentzon til Havnø, efter hvis Død den af hans Arvinger blev solgt for 9000 Rd. til Kristoffer Rosenörn til Hersomgård. I dette Sogn har tilforn Østen ved Skatskov ligget en Gård kaldet Guldager Rise,

som for lang Tid siden er ødelagt og Ejendommen lagt til Guldager. Ligeledes ligger i dette Sogn en Gård kaldet Dalsgård, som og er ganske øde og Marken lagt til Taalestrup.

Hvam Sogn. Derudi er beliggende Restrup, var i forrige Tider en skön Herregård med 80 drivende Plove til, derunder lå og Korsøgård og Skatskov. Niels Kås til Støvringgård havde Børglum Kloster i Forlening 1574; hans Søn Mogens Kås ejede Restrup ved 1620, samt Støvringgård og flere Gårde, var Rigens Råd og Befalingsmand over Nyborg. Han skrev sig Mogens Kås Egen Hånd, hvilken Titel ham engang blev givet som et Stamnavn (nemlig Egen Hånd) af det kejserlige Kancelli. Om ham vidste min Moder meget at fortælle. Hans Søn var Erik Kås, som ejede Restrup, Korsøgård og Bremersvold i Låland. Hans Fader var en klog og streng Herre, men derimod var denne en uforstandig og en Døgenigt. Han var 2 Gange gift; med den første havde han en Datter Sidsel Kås, hvilken havde Overjægermester Hahn, som borttog hende imod hendes Forældres Vilje med Magt eller List og desårsag digtede de bekendte Viser: „Iversnæs kaldes nu Vædelsborg“ osv., „Sorrige og Smerte jeg dagligen bær“ osv. Erik Kås gik tilagters, og blev for Gæld ham frataget Gård og Gods, hver sit Stykke. 1666 tog Kristen Olsen, Handelsmand i Viborg, ved Indførsel Udlæg hos ham på Restrup, först i alt det, som fandtes der, siden på Korsøgård og dernæst Korsøgård selv og et Stykke Eng kaldet Adserts Eng. Han drog siden ud og bebode selv Korsøgård, dog det løb ud til Armod; ti han havde ingen Bønder dertil. Han solgte den 1681 i Snapsning til Kancelliråd Peder Bentzon på Havnø, som lagde Gods dertil og gjorde den fri igen. Ved samme Pas tog ligeledes Jens Jörgensen Handelsmand og Rådmand i Viborg Restrup fra Erik Kås for Gæld med kun 2 Bøndergårde, ligesom og andre Kreditorer tog Godset dertil; da var der 120 Plove, som gjorde Hoveri dertil, og over 300 kørende Bønder; men da J. Jörgensen skulde drive den selv, blev det til Lapperi, og da han døde, bortsolgte hans Arvinger Bygningen derpå, og når de solgte noget, blev mere bortstjålet, og siden, 1685, solgtes Gården til Peder Rasmussen. Den havde nu mistet sin Herregårdsfrihed, formedelst Godset var derfra, og blev bebod som en Bondegård. Peder Rasmussen

solgte den til Anders Kristensen, som tilforn havde været Forpagter og havde nogle Midler, han brugte Gården selv med sine Börn, som slæbte og stræbte nok dermed, men blev dog slet med dem, til bemeldte A. Kristensen døde; efter ham fandtes ingen Liebhaveere, som Gården vilde købe, og var alt betænkt, at Arvingerne vilde solgt Bygningen, som var kun i slet Tilstand, og ladet den så gå til Kongen. Endelig indfandt sig Ritmester Suhr på Budrupholm, som købte den for 10 Rdl. Tønden; han døde straks derefter, og besad hans Enke Gården og solgte den så for godt Køb til Oversekretær Kristjan Moinichen 1728, som havde endel Gods her i Egnen, han havde fået med sin Kone, Just Arctanders Enke, hvilket han lagde dertil og søgte Friheden dertil igen og solgte den straks igen til Iver Jörgensen af Store Tårup, der døde 1733 og efterlod endel Gæld, som ikke alt kunde betales. Han byggede først den Bro over Åen, i Godset tog hver Panthaver sit; sal. Gehejmeråd Krabbes Frue Birgitte Skeel beholdt Gården med en Del af Godset, som hun havde i Pant, hvis Arvinger efter hendes Død solgte den igen til mig og Morten Kirketerp i Viborg.

I fordom Tid har Restrup været ejet af de Harboer, som ses af en udhuggen Gravsten i Hvam Kirke, hvorpå findes udhugget Niels Harbo og Fru Mette Munk med det Årstal 1560.

I Hvam By har og tilforn bot Adel på den store Gård, som Mikkel Andersen nu bebor, 1732, nemlig af de Harboer, og kaldtes da Østergård.

Klejtrup Sogn. Derudi er beliggende det gamle Slot eller faste Borg i Siden af Søen, hvilket Niels Ebbesen, som ihjelslog den kullede Greve i Randers, skal have ejet såvel som Randers Slot, som da kaldtes Randelsborg. Der fortælles ellers, at samme Slot skulde have været kaldt Brattingsborg, og at den bekendte Vise, som lyder således: „De vare syv og syvsindstve, der de drog ud fra Hald og der de kom til Brattingsborg, der slog de deres Tjald osv.,“ skulde være digtet om et Krigstog i gamle Dage fra Hald Slot syden Viborg og hertil; hvad herom kan være i Sandhed, kan man ej for vist sige, men rimeligere synes det dog at rejse fra Hald og hertil, som er kun en Dags Rejse, end at rejse fra Hald og til det gamle Slot Brattingsborg på

Samsø (hvoraf Grundvolden af Murene endnu ses ved Sø-kanten); foruden fortælles endnu om samme Tóg, at da Be-lejringen for bemeldte gamle Slot i Klejtrup havde varet meget længe og de var færdige at ophæve den igen, kom en Dag en Ko bejsende fra Slottet, som da var omflydt af Søen, i Land, efter hvilken Anledning da Tilgangen til Slot-tet over Søen fandtes, hvorefter Slottet blev vundet. Gård-en har været bebod af fornem Adel; af disse fortælles om en Frue, som bode på samme Slot, at hun en Tid havde to af hendes Piger mistænkte for nogen Sag og derfor lod dem henrette; men, som deres Uskyldighed siden kom for Lyset, gav hun iblandt anden Bod og forat sjunge Messe for hen-des Sjæl blandt andet 2 Gårde i Hejring til Klejtrup Kirke, hvoraf 1 Gård endnu holder Kirkelysene vedlige. Samme Sjælemesse blev holdt på Dansk eller var siden udsat på Dansk og kunde endel den endnu udenad af de gamle Folk i Sognet i min Barndom; men da Præsten i Hersom, Hr. Jesper Rønberg, ej kunde lide, at de sang den, er den ble-ven så forglemt, at jeg ved megen Efterforskning ikke nu har kunnet finde en, som kunde den. Ellers fortælles en Historie om samme Frue ang. en Herremand, navnlig Palle Tygesen, som bode på Skårupgård der i Sognet, som da og var et adeligt Sæde, at han af Nysgærrighed vilde vide, hvor-ledes det gik med samme Frue af Klejtrup, når hun gjorde Barsel, som bekom ham ilde, hvorom fordum er digtet en Vise, som endnu kvædes der i Sognet, og den er sålydende:

Palle Tygesen går for sin Moder at stå,
den velbyrdige Svend,
og må jeg mig til Kvindergild' gå.
For de fynske Fruer ham eftertrår.

Hvad kan du ad Kvindergild',
Når du bliver drukken, så får du ild'.

Palle Tygesen går for sin Søster at stå,
og må jeg mig til Kvindergild' gå?

Vel må du dig til Fruerstue gå,
men glem ikke at drage dine Sporer å (o: af).

Palle Tygesen mon til det Barselhus gå,
han glemte at drage sine Sporer å.

Han klapper på Dören med sit Skind:
Stat op skön Jomfruer og lader mig ind.

Palle Tygesen ind ad Døren trén,
Dronningen rakte hannem Hånden frem.

Dronningen klapper på Hyndet blå:
Lyster eder skön Jomfru at hvile herpå?

Han satte sig hos Dronningen næst
og spurte hende, hvor hun havde værst.

„Hvilken ren underlig Jomfru må I vær',
har I ikke været hos Fruer för.“

„Fuld lidet kan [jeg] vide af Kvindebrøst,
Mit Bryllup stod nu midt i Høst.“

„I min Ryg og i min Side
der har jeg al min störste Kvide.

I mit Hoved og for mit Bryst
er som alle mine Lemmer var synderbryst.“

Nu sat' de Dronningen på Palles Knæ,
der føder hun en Sön så spæd.

De svøbte det Barn i hvide Lin,
for hans Moder var en Dronning fin.

De lagde den Dronning i Sengen ned,
Fruer og Møer de glædtes derved.

De stolte Jomfruer satte sig til Bænk,
Palle Tygesen gik for dem at skænk'.

De stolte Jomfruer vil Dansen rør',
Palle Tygesen mon den Fordans för.'

Palle Tygesen ned på Gulvet sprang,
foryldne Sporer i Jorden klang.

Det mælte Dronningen i Sengen lå:
hvilken af mine Møer har Sporer på.

Det svared den Frue, som Palle var næst:
Det er Palle Tygesen, os haver gæst.

Er det Palle, min Herres Svend,
Da skal han hænge för Dagen bliver kend.

Da skötter jeg ikke om at dø,
Men jeg véd så meget af Kvinders Nød.
I bede for Palle Tygesen den Ædeling.

För Solen stod op, det vared ej læng',
 Den velbyrdige Svend,
 Så måtte han straks i Galgen hæng',
 I bede for Palle Tygesen den Ædeling.

Hvad her skal forstås ved dette, at denne Frue i Visen kaldes Dronning, kan ej vides. Er vel troligt, at hendes Mand har været en stor Høyding, siden at og i Visen Palle Tygesen, som dog var en Herremand, kaldes hans Svend. Jens Bertelsens Moder i Klejtrup har fortalt mig, at i hendes Ungdoms Tid stod endnu den store Lade, som havde været Hovlade på Klejtrup, hvorudi alle Mændene endda lagde deres Korn i nogle År, efterat den blev besat med Bønder.

Om *Hersom Kirke* findes sådant et gammelt Brev: „Vi efterskrevne Hr. Ib Bygom, Provst og Sognepræst til Simested, Hr. Ib Sort, Sognepræst til Låstrup, Hr. Anders Ibsen, Sognepræst til Ulbjerg, Hr. Movrids Jensen, Sognepræst til Tostrup, og Hr. Jakob Pedersen, Sognepræst til Gjedsted, kundgör for alle med dette vort åbne Brev: År efter Guds Byrd 1548 på St. Jacobi Dag var vi forsamlede i Hersom Kirke på Guds Ords Vegne efter M. Jakob Skiønings, Superintendent til Viborg Stift, Befaling. Da fandt vi der for os udi en gammel Messebog skrevet udi Breden, Ord fra Ord, som her efter følger: Anno domini m c l¹) anden Dag sancti Laurentii, da blev Hersom Kirke vit af Biskop Eskil, som da var Biskop i Viborg, og er disse Kirkens rette Gave og Ejendom: 3 Fjerding Jord over Hersom og Øris Mark, item Kirken har en Gård, hedder Østergård, og har megen Ejendom hos Kirken og hos Gården en Have, kaldes Fort, vesten Gården. Kirken har 5 Stuv, den første hos Øris, 2den hos Hyflund, 3dje hos den Vej, der løber til Roum, 4de østen for Øris, 5te ved Tongdal, item 3 Stykker Skov hos Øris, 1 syden Øris, kaldet Kirkekrat, 2det norden, kaldes Kirkeskov, 3dje norden Horkebæk og indtil Kirkevejen kaldes Ulvbak og en Eng på Hærupkær, kaldes Skenderskrog, og en Hovedeng både med Vase og Vej og en Ålegårde med hendes Ret. At så fandtes skrevet i samme Kirkebog, som forskrevet stander, det vidner vi med vore Indsegl.“

I Hersom Sogn og deromkring har i forrige Tider stået megen Skov, som nu altsammen er øde.

1) Årstallet 1150 kan ikke være ret, da Eskild døde 1133, og ej heller 1548, da Jakob Schønning døde 1547.

Skals Sogn. Derudi er beliggende Holmgård, en fri Herregård. Samme har ejet 1619 Jörgen Lunge til Odden, han var Ridder og Danmarks Riges Marsk. 1690 ejede Jörgen Skeel Due den, blev siden købt af Dr. med. Frands Reenberg, som måtte af Trang sælge den til Bendt Jespersen fra Vendsyssel. Dr. Frands flyttede til Ålborg og levede af sin Professjon, til han sammesteds døde. Efter Bendt Jespersens Død sad hans Frue nogle År ved Gården, men måtte 1731 gøre Opbud, og fik Panthaveren Anders Kjerulv på Sødal da Gården med 200 Tdr. Htkr. og Skals Konge-Rugtiende for omtr. 5000 Rd.; han ejede den til sin Død, og efter ham blev den arvet af hans Sønnedatter, Jomfru Andrea Kirstine Kjerulv, som den endnu ejer.

Skringstrup By blev i Dr. Frandses Tid en stor Del deraf øde og blev Kongen tildömt, men blev siden, da Kongens øde Gods blev solgt, igen købt af Assessor Jespersen, men blev dog meste Delen stående øde, indtil Anders Kjerulv det fik at eje.

Låstrup Sogn. Om denne Præstegård findes sådant et Kongebrev:

„Vi Fredrik II osv. gör alle vitterligt, at eftersom os elskelige Frue Dorete Nielsdatter til Medelgård, Niels Markvordsens Efterleverske, for nogen Tid siden har vundet Herligheden af en Kirkegård i Låstrup, som Præsten ibode, så at der nu ingen Præstegård findes i samme Sogn, hvorfor os elskelig Niels Jonsen, vor Mand og Tjener og Embedsmand på vort Slot Hald, nu efter vor Befaling har udlagt Præsten en Gård udi forne Låstrup, skylder $\frac{1}{2}$ Td. Smør, 1 Svin, 2 Mk. Gæsteri, da har vi af vor synderlig Gunst og Nåde undt og tilladt og nu med dette vort åbne Brev unde og tillade, at forne Gård i Låstrup, Præsten nu i Værge har, altid herefter må og skal blive til en Præstegård i samme Sogn. Ti forbyde vi alle, ihvo helst de ere eller være kunde, særdeles vore Fogder, Embedsmænd og alle andre Præsterne herimod på forne Gård i Låstrup at hindre eller i nogen Måde Forfang at gøre. Under vor Hyldest og Nåde. Givet på vor Gård i Odense den 1 Dag Juni År 1578.“

Lyndrup Sogn. Derudi er beliggende den Herregård Lyndrupgård, var i de katholske Tider Biskoppen af Viborg tilhørende, som havde samme som et Lyststed for dens ange-

nemme Situation, da den er beliggende ved Fjorden, Eng og Skov (som nu er ganske ophuggen) og en dejlig stor Frugthave samt uforlignelig dejligt Springvand både i Borgegården og Ladegården, hvis Lige af Springvand neppe er at se undtagen i Flensborg. Hertil var i de katholske Tider ikke så megen Avling eller Ejendom som nu, men alene Enghaven, hvorudi kunde avles 200 Læs Hø. 1534 blev den afbrændt af Skipper Klemen og stod så øde i nogen Tid, da samme ved Reformationen med andet gejstligt Gods blev lagt under Kronen. 1553 solgte Kong Kristjan III den til Rigens Råd Kristoffer Rosenkrands, hvis Søn Styge Rosenkrands ejede den efter Faderen, og fuldkommede han den Bygning, som Faderen havde begyndt, og ødelagde en stor Bondegård, Synderris kaldet, og lagde dens Avling til Lyndrupgård. Denne Styge Rosenkrands levede til 1571 og var Ejer tillige af Hevringholm her i Landet og Gøllebo i Skåne. I hans Tid var Skoven ved Magt, så den strakte sig fra Lyndrupgård langs Fjorden til Nørrise, som da var et Skovhus. Hans Frue hed Maren Knob, som døde 1581 og efterlod sig en Datter, Kirsten Rosenkrands, som blev gift med Niels Skram, hvilke blev Ejere af Lyndrupgård 1583. Denne Niels Skram lod ødelægge 2 Bøndergårde, Over- og Neder-Åstrup, liggende imellem Rind og Lyndrup Mark, og dessen Ejendom og Mark lægge til Lyndrupgård; dertil var disse Enge, Holmen og Landkæret; disse Gårde stod i den Matrikel, som da var, for 12 Tdr. 6 Skp. 3 Fdkr. 2 Alb.; udi hans Tid var 500 Tdr. Hrtk. efter Skødet til Lyndrupgård. Han lod ligeledes nedbryde et Fiskerhus, Kattenhus kaldet, som lå ved Fjorden ligeoverfor Tårupgård og lagde dessen Avling til Lyndrupgård. 1607 blev Verner Parsberg Ejer af den og reluerede den fra Kronen 1612 efter derpå bekommet Skøde af Kristjan IV. Han har givet Altertavlen, som endnu står i Lyndrup Kirke, og nedbrød han 2 Gårde i Lyndrup og lagde dessen Avling med mere til Lyndrupgård og i den Sted lagde til Byen igen den Ejendom til Kattenhus. Han døde 1646, og fik hans Søn Niels Parsberg Gården efter ham, efter hvis Død den af bemeldte Niels Parsbergs Arvinger blev solgt til Eggert Abildgård 1662, hvis Frue var Dorete Lykke, som siges at have været en meget ødsel Kvinde både med Gæsteri og andet. I deres Tid blev Skoven ødelagt, og formedelst hendes Ødselhed de selv med, så at Lyn-

drupgård, som da havde over 700 Tdr. Htkr., blev ved Døme og Indførsler dem fratagen, hvoraf Klavs Kristensen Skriver i Viborg fik Gården med 230 Tdr. Htkr. År 1670 og måtte indløse Bygningerne fra Aksel Juul på Bjørnsholm. Klavs Skriver døde 1680, og besad hans Enke Gården til 1692, da hendes Søn Mag. Jens Klavsen Reenberg købte den af sine Medarvinger. Han døde 30 April 1733; han havde længe været Konrektor og Rektor i Viborg Skole, men takkede af fra Skolen for nogle År siden, dertil forårsaget af Biskop Deichmanns Intriger, som da var Biskop i Viborg. Året efter, 1734, solgte hans Arvinger Gården for 20,000 Sletdaler til Niels Povlsen på Gundrupgård, som overdrog den igen til sin Svigersøn Johannes Juul af Ålborg, som sad på de Tider på Spring og vilde oplade sit Hospitalstovstanderi til en navnlig Povl Johansen, som skulde givet ham 2000 Rd. til Afståelse, men blev ikke af Kongen approberet.

Vi har den katholske Lærdom og gode Gerninger at takke for de mange skønne Kirker, vi har i disse Lande; ti ved dette ene, at Folk trode dermed at kunne fortjene Himlen, bragtes dette og mere tilveje, som nu omstunder ikke så lettelig lod sig gøre. Ved Kirkernes Bygning blev i de Tider en særdeles Ting iagttaget, hvorom man dog intet nogensteds finder optegnet, men herom alene findes gamle Sagn fra Mand til Mand og skal have været således: Når Grundvolden skulde lægges til en Kirke, skal have været denne Brug efter de Tidens Tro eller Skik, at et levende Kreatur skulde nedsættes under Grundvolden i Jorden for at få Lykke til Bygningen, samme var enten et Fårfæ eller deslige. Dette Kreatur eller egenligere dets Gejst eller Genius holdt man for at være siden stedse til og at have sin Fart ud igennem et af Kirkevinduerne og blev kaldt og endnu kaldes med det almindelige Navn „Kirkegrinet.“ Dette kan vel billig anses for en Fabel, jeg og ikke er sindet herom noget at contraversere; ikke desmindre hørte jeg for nogle År siden fortælle af Mag. Jens Reenberg på Lyndrupgård, fordem Rektor i Viborg Skole, som var en lærd og forstandig Mand, at han ofte lod reparere Tårnvindvet på Lyndrup Kirke, men kom altid straks i Stykker igen, indtil han nogen Tid forhen havde fået en Glarmester, som sagde ham, at igennem dette Vindve havde Kirkegrinet sin Gang, og derpå gjorde dertil et nyt Vindve, hvorudi han udi den øverste Kant

satte en halvrund Rude og slog samme Rude selv straks ud, da han indsatte Vindvet, at Kirkegrinet derigennem skulde have sin Gang, og siden blev Vindvet helt.

Ulbjerg Sogn er et stort Sogn; herudi har tilforn bot velhavende Folk, som plejede særdeles at holde sig bedre i Klædedragt end i omliggende Sogne, som her i Sognet og har bot 3 Herredsfogder på Rad efter hinanden, nemlig Anders Ålestrup, Mathis Tausen og Kristjan Solberg; men nu er samme Sogn som flere forarmet, især den By Store Tårup, som tilforn var en af de bedste Byer her i Herredet, men er nu så godt som øde og en Del deraf Kongen hjemfalden.

Gjedsted Sogn. Gjedsted By har tilforn været en med de bedste Byer, men er nu helt forarmet. Udi dette Sogn er beliggende Hverrehus, som er opbygget på de 3 Storegårde i Store Tårup deres Grund og Ejendom; samme er af Jens Andersen i Holmmark i Året 1733 ganske nedbrudt og ødelagt og Marken lagt til Holmmark; men som sal. Anders Ålestrups Arvinger derudi ejede en liden Anpart Bondeskyld, søgte de Jens Andersen ved Retten og fik ham tildømt at opbygge bemeldte Hverrehus igen. Ellers fortælles at Gjedsted By skulde i ældre Tider været en Købstad og var kaldet Gjedstad, da dertil skal have været Indsejling, og ligger endnu i deres Eng en Møllesten, som fortælles at skal sammesteds være udkastet af Skibene.

Fjeldsø Sogn. I dette Sogn har fordem bot mange Selvejrbønder, men er nu største Delen falden i Proprietariers Hænder. Fjeldsø By blev afbrændt al den Part nord og østen for Søen i en af Krigene i det 17de Årh.; da Fjenderne havde med et Parti fra Viborg plyndret i bemeldte Fjeldsø eller flere Byer og borttaget en Del Fæ, rottede sig en Del af Fjeldsø og Glærup sammen, som oprendte disse Fjender undervejs til Viborg, tog Byttet fra dem og slog dem ihjel, hvilket da det spurtes til Viborg, blev et Parti udsendt, hvilke afbrændte Fjeldsø som meldt er.

Fjeldsø og Gjedsted Kirker blev solgte fra Kongen omtrent 1694 til Assessor Hans Knudsen af København. Han ejede og Gjedsted Nørgård med noget mere Gods. Fra ham blev bemeldte Kirker igen solgte til Just Arctander i Viborg, efter hvilken de blev arvede af hans Søn Niels Arctander, som solgte dem igen til Mads Brøndum og Iver Jörgensen,

hvilken sidste beholdt Fjeldsø Kirke, men Gjedsted Kirke blev af Mads Brøndum solgt til Jens Andersen i Holmmark. Iver Jörgensen, som siden købte Restrup, lagde Fjeldsø Kirketiende dertil; men da han gik til Agters ved Restrup, pantsatte han Kirken til en Enke i Ullis, navnlig Maren Jensdatter, og en Del af Kirkeskylden til andre, fra hvilke jeg det igen indløste 1734. I Fjeldsø Kirke var en Begravelse, som jeg lod opfylde, eftersom ingen vilde holde den vedlige; samme var bekostet af Sofie Eskesdatter som bode i den vestre Gård i Klotrup og havde tilførn bot i Budsted og haft en Mand navnlig Kristen Lavridsen, som hun lod hidføre til samme Begravelse, og var disse Folk formuende Folk, som og selv ejede bemeldte Vestergård i Klotrup, men kom siden fra deres Börn i fremmed Eje.

I samme Vestergård i Klotrup bode i forrige Tider Anders Jensen Herredsskriver her i Rinds Herred, og efter ham hans Søn Jens Andersen, som fik Kristen Børialsens Kone i Bygum, da han flyttede til Bygum og afstod Vestergård i Klotrup til sin Kones Broder Børial Kristensen, født i Testrupgård, som var gift med Niels Porses Datter af Kastrup. Han har ladet opsætte i Fjeldsø Kirke en Tavle af Træ om bemeldte sin Hustru, som der ligger begravet i Kirkegulvet straks nedenfor Kordören; på samme Tavle findes således skrevet: Anno 1648 den 6 Juni døde min hjerte Kone og sal. Hustru Anne Porsdatter, hvis Ben hviler herunder, og levede vi tilsammen 32 År. O, Gud, lad os findes i Himmeriges Glæde og det for Jesu Christi Skyld. Amen. Børial Kristensen i Klotrup.

Tostrup Sogn. Herudi blev Tinget holdt i forrige Tider ved Höjen østen for Skindrup Bro, hvor Stenene endnu ligger tilsyne, indtil Herrederne blev sammenlagte År 1688. Synden for samme Hus skal fordem have stået et Hus, som kaldtes Konghuset, hvortil skal have ligget de Agre og Ejendom deromkring, som nu ligger i Lyng; ligger og samme steds en øde inddæmmed Dam, som kaldes endnu Kongdammen. Her ligger i dette Sogn Spangård; på dens Mark har tilførn stået en Kirke, som Stedet endnu er tilsyne; samme Kirke kaldtes Miendrup Kirke og lå til den Ebtrup, Spangård, Skindrup, Nederherreds Mølle og Rekkeborg, hvilket Rekkeborg, som lå i Heden synden for Fjeldsø, nu er

ganske øde ligesom og Skjeldbjerghus, som lå i Heden østen Vejen og er ganske øde.

Roum Sogn. Derudi er beliggende den Gård Lund, som i forrige Tider var en Herregård, da Trængselhus var Plovhuset dertil.

Bjerregrav Sogn. Derudi er beliggende Neder Holris, som tilforn har været en gammel fri Herregård, men er nu ganske ødelagt og ej en Sten på den anden deraf; dessen Avling er til Hersomgård henlagt af dessen Ejer Kristoffer Rosenørn. Til samme Holris var forud en skøn Skov, som nu meste Delen er ødelagt. Her har og ligget østen Bjerregrav en Gård, Palsgård kaldet, og nok et Hus i Skoven, Jesperis kaldet, som begge er ganske øde.

Vesterbølle Sogn. Derudi er beliggende Lerkenfeld, som i forrige Tider var en Bondegård og kaldtes Bundrup indtil 1570, da Hr. Jörgen Lykke til Overgård, Danmark Riges Råd og Lensmand på Mariager Kloster, der lod bygge en Herregård af de tvende Bøndergårde, Bundrup og Kokholm; dog beholdt Gården det Navn Bundrup, indtil Peder Lerke lod den omkalde efter sit Navn. Til denne Herregårds Bygnings Hjælp lod Jörgen Lykke nedbryde Svingelbjerg Kirke, og ses Kirkegårdsstenene endnu ved Siderne i Gravene; til Svingelbjerg Kirke lå da Svoldrup og Søkbæk, hvoraf Søkbæk blev lagt til Ullis, Svoldrup til Vonsild og Svingelbjerg til Vesterbølle Sogne. Men som Ullis Præst var og Præst til Svingelbjerg, så skældte han i sine Prædikener meget på Jörgen Lykke og kaldte ham en Guds Huses Forstyrrer og Tyrann etc., hvorfor Jörgen Lykke påførte ham Proces, og da Præsten reverserede sig til Bedring, holdt han det dog ikke, hvorfor Jörgen Lykke påførte ham ny Proces og lod ham dömmes fra hans Hoved, hvilken Dom og på ham blev exequeret, og blev han halshugget midt imellem begge sine Kirker på Vejen i Heden imellem Ullis og Fovlum, hvor Stedet endnu kendes på denne Dag, 1738, da jeg skrev dette. Jörgen Lykke døde på Overgård 1584 og blev begravet i samme Steds Sognekirke den 6 Feb.

Ellers fortælles en Historie, som gav Jörgen Lykke Anledning til at bygge denne Herregård, at den Bonde, som bode i Kokholm, klagede den i Bundrup for ham, at han var så mægtig og vilde undertrykke ham med at tage i Hus for ham og deslige og lagde dette dertil, at det var et Herre-

sæde, han bode på; hvorpå Jörgen Lykke tog dette nærmere til Eftertanke og byggede, som meldt er, da han først havde beset Lejligheden, dette Herresæde og lagde dertil både Bundrups og Kokholms Ejendom; men som ham syntes, at dette ikke var nok, tog han en Del Enge fra Vesterbølle og lagde dertil; men som han med Magt eller Vilje ikke kunde få Præstens, brugte han sådan Politik: hans Foged, dertil undervist, besøgte Præsten, hvor han blev vel trakteret, og da som til en Gentjeneste bad han Præsten en Dag med hans Vogne at køre ad Limskov og der hugge sig noget Træ, som og skede, da Jörgen Lykke passede ham op og tog ham med hans Vogne, hvorpå da Præsten måtte afstå de Enge, han begærede. Man ser ellers af disse Historier, at Jörgen Lykke ikke altid fortjente den Ros, som P. Resen i Fredrik II's Historie Pag. 338 og flere udenrigs Skribenter ham pålægger. Sleidanus melder om ham i sin 12te Bog, at År 1538, da han var med Kongen af Frankrig i Rom, vilde han ikke kysse Pavens Fod, da Kongen kyssede den. Hans Frue var Beate Brahe af Sarkøbing; med hende havde han 2 Sønner, Kristjan og Henrik, og 2 Døtre, Kirsten, Ejler Grubbes, og Ide, Valdemar Parsbjergs til Bundrup. Den ældste Søn døde ugift, den anden Henrik Lykke til Kokkedal sad i Rigens Råd; hans Frue var Karen Banners Datter til Kokkedal; de havde sammen en Datter, Anna, Kaj Rantzaus, og 3 Sønner, Jörgen, Frans og Kristjan; den sidste døde ugift udenlands, Jörgen Lykke fik Overgård og var forlovet med Aksel Brahe til Elved hans Datter, Birgitte, men han døde, før de kom sammen, så at hans Broder Frans Lykke til Gisselfeld og Kokkedal fik Overgård efter ham. Hans Frue var Elisabet Brahe til Hørningholm; deres Børn var Kaj Lykke, som blev ulykkelig, og Kristense Lykke, som blev gift, først med Frans Brokkenhus og siden med Fredrik Arensdorf. Denne Fredrik Arensdorf var General i Kristjan V's Tjeneste i den skånske Krig, hvor han ikkun indlagde sig slet Renommée, da han blev beskyldt for at holde med de svenske. Hans Søn fik Overgård efter ham, og da han købte Visborggård, Havnø og Rævs til, blev han arm, og hans Børn arvede Armod efter ham. Rævs solgte de til Hans Fædder, og af de 2 Sønner beholdt den ene Overgård, den anden Visborggård og Havnø med stor Gæld.

Man ser af Jörgen Lykkes Historie, at Gudsdomme bliver

ej ude, og at uretfærdigt Gods duer ikke over tredje Arving; ti Jörgen Lykkes Datter fik Valdemar Parsberg, med hvem hun holdt Bryllup i Randers 1584 den 18 Okt., og hans Datter fik Valdemar Då, som gik i Armod, og formedelst Alkymisteri, som han brugte i Tanke at ville finde lapis philosophorum, blev ødelagt, så at både Lerkenfeld og Borreby i Sælland ginge bort i Gæld; Lerkenfeld blev igen indløst af Peder Lerke, som var en Præstesøn af Fyn og var Justitsråd og Landsdommer her i Jylland. Han samlede der en stor Del Gods til igen per fas et nefas og var han bekendt for en Voldsmand i hans Tid. Han, som havde ingen ægte Børn, gjorde Lerkenfeld til et Stamhus og testamenterede den til Gehejmeråd Vincens Lerke i København, som var ham beslægtet, han overdrog den igen til sin Søn Kristjan Lerke Anno 1736; om den endnu skal komme over tredje Arving i denne Slægt, vil Tiden lære (jeg tvivler der meget på).

Der fortælles ellers, at forbemeldte Jörgen Lykke og Björn Andersen, som bode på Björnsholm, ej vel spandede sammen, og som Björn först døde og Jörgen Lykke havde bygget sin Lade på Bundrup over Vejen, som Björn plejede at køre, når han drog østerpå, og kom da og kørte der efter sin Død, rev han en Nat Laden ned, hvorpå Jörgen Lykke befalede sine Hovmænd at passe på en Nat at skyde Björn. Disse enten de ej torde skyde til dette Genfærd eller og de virkelig skød efter ham, så bed det dog vel ej meget på ham, sagde derfor Jörgen Lykke, at de ej kunde ramme ham, måtte da Jörgen Lykke flytte sin Lade bedre ind.

I forrige Tider var Fiskeriet ved Lerkenfeld så godt, at i Valdemar Dås Tid kunde deraf sælges årlig for 400 Rdl., da det nu er så ringe, at det neppelig kan lønne at koste en Fisker.

Det er ellers at mærke, at Gården beholdt det Navn Bundrup indtil 1681, da Peder Lerke lod den kalde efter sig Lerkenfeld. Østen for Gården er beliggende Lerkenfelds Mølle, som tilforn kaldtes Bro Mølle, hvilken Mølle i forrige Tider har ligget et Stykke østen for, som den nu ligger, og da haft sit Navn af den Bro, som der lå straks østen for, gamle Bundrup Bro kaldet; samme Bro var i fordum Tider gjort af hugne Sten og hvalt med 2 Hvælvinger, som forlængst var nedfaldne og blevne øde og siden igen en Træ-

bro sat i Steden. Jeg optog selv i Året 1737 en Del hugne Sten af Grundvolden deraf, som var satte i Kalk, og fandt jeg der endnu en Sten af Hvælvingen. Denne Træbro blev øde, siden Broen ved Lerkenfeld blev bygget, dog stod den endnu i de Åringer 1670 omtrent.

1689 imellem 19 og 20 Nov. afbrændte Lerkenfeld Lade-gård med alt indehavende Hø og Korn, torsket og utorsket, Fæ og Bæster blev alene reddede. Justitsråd Lerke havde herfor mange fortænkte, men fik omsider kort før sin Død herom ret Kundskab, at samme Ild blev ham påsat af nogle Kristen Homands Sønner af Store Tårup, som var beslægtede med Vogn Mortensen i Vesterbølle, der var en gammel Pebersvend og Ågerkarl, som bode i Kirkeladen i Vesterbølle. Han kom i en Proces med Peder Lerke og holdt det ud til Højesteret, hvor Lerken overvandt ham og tog fra ham alt hvad han ejede, dog han var rig, hvilket disse hans forskrevne Slægtninger på denne Måde hævnede. I forrige Tider var det Brug at skrive mange Håndskrifter på et Papir, og når da en Bonde betalte sin Skyld, agtede han ej så nøje om at få sin Håndskrift igen, af Årsag der stod flere på samme Papir; dette brugte og Vogn Mortensen, men da Lerken tog hans Gods og Papirer til sig, var deriblandt og en Del sådanne Håndskrifter, hvoraf nogle kunde reste og andre kunde være betalte; men Lerken betjente sig af denne Lejlighed og søgte Betalingen hos dem igen; ved denne Lejlighed skrev han op Rente og Rentes Rente og iblandt andre tog de gamle Karle i Klotrup deres Gods og Selvejer Bondeskyld fra, så de siden måtte gå og tigge deres øvrige Livstid.

I Vesterbølle By har forud været en Herregård eller adeligt Sæde, som endnu kaldes Hovgården. Ellers er i min Tid østen for Præstegården på Gaden funden Grundvolden af en grundmuret Bygning, hvoraf mange Sten blev opgravne, men kan ikke vides, hvad dette har været for en Bygning.

Glærup By har tilforn ikkun været tvende Gårde, hvoraf den ene kaldtes Glærup og den anden Skjærup.

Østerbølle Sogn. Derudi er beliggende den navnkundige Markedsdal, hvorudi i forrige Tider blev holdt det navnkundige og berømlige Dal Marked, til hvilket Marked søgte mange både indenlandske og udenlandske; men som i samme Marked ej blev holdt nogen ret Justits og disse Rinds Her-

reds Knaber i de Tider var så store Vovehalse, blev samme-
steds mange ihjelslagne og lemlæstede, så at hvo som kom
i Trætte, blev Hævnen opsat til Dal Marked, hvilket tilsidst
forvoldte, at samme blev ophævet og forflyttet til Hobro og
holdes der endnu den 7de Okt., og det ved sådan Lejlighed:
Der bode en Borgemester i Hobro ved Navn Niels Lav-
ridsen; han søgte efter Lejlighed, som han og fandt, at han
fik nogle Fingre, som var Folk afhugne i dette Marked, som
han viste Kongen og derhos berettede, at en Enke havde
fået alle sine Sønner der ihjelslagne, som da forvoldte, at
han trængte igennem og fik Markedet forflyttet til Hobro,
som meldt er, omendskøndt det nu ej er af den Betydenhed,
som da det stod i bemeldte Dal. Krambodene stod da langs
ned ad Dalen, og ved Synderende, som Tværvejen løber, de
røde og sorte Gryder, som endnu kendes. Det er Skade
for denne Egn, at det blev ophævet, hvilket skede om-
trent 1640.

Gislum Herred

har disse Sogne: Stenild, Rørbæk, Gryndrup, Durup, Tisted,
Bindrup, Gislum, Vonsild, Farsø, Fövlum, Ullis, Alstrup,
Lovens og Strandby. Dette Herred har tilforn haft sin
egen Herredsfoged og Skriver indtil 1688, da Herrederne
blev sammenlagte. Tinget skal i fordom Tid være holdt
vesten for Nyrup i Heden, hvor endnu nogle af Stenene
ses, siden er det holdt ved Gislum Kirke, men sidst blev
samme holdt ved Vonsild Kirke, indtil det blev ophævet.
Samme Herred er langt og smalt, strækker sig fra Stenild
Bro, Volstrup og Rørbæk Hovgård til Limfjorden og Trend
Mølle. Hvorledes ellers at Herredsskæl i fordom Tid er
svoret og gjort, da Lille Bindrup af dette Herred er udelukt
og derimod Vejrhøj igen derudi indlemmet, har jeg ikke kun-
net udforske nogen Kundskab om.

Strandby Sogn. Derudi er beliggende den Herregård
Gundrupgård, som har i forrige Tider været en Bondegård
indtil omtrent 1600, da Godslev Budde, som var Lensmand
på Børlum Kloster, gjorde den til en Herregård og lod ind-
kaste en Plads i Kæret og opfyldte med Grave rundt omkring,
hvor han vilde haft den bygget, som dog ej skede, mens
den står endnu på sit gamle Sted. Han var gift med Sidsel

Björn, Datter af Björn Andersen til Stenalt, og fik med hende Gundrupgård og mere Gods. Han var en Meklenborger og kom herind med Dronning Sofie, Fredrik II's Dronning, og er de Budder i Norge af hans Familie. Han blev først gift 1580 med Dorete Skinkel, og Kongen gjorde hans Bryllup på Koldinghus den 29 Juli, da han samme Tid og Sted gjorde Barsel med sin Datter Frøken Avgusta Kirstine. 1588 gjorde Kongen hans Bryllup med Sidsel Björn på Haderslevhus. Hun gav siden en Del Penge til Stolene i Testrup Kirke, hvor i min Tid stod på Kvindestolene udgravet således: „Fru Sidsel Björn skænkede disse Stole til Testrup Kirke,“ og på den ene Stol var udgravet hendes Våben, som var en Bjørnefod; dette stod der til 1735, da Stolene blev reparerede.

Aksel Juel fik siden Gundrupgård at eje; han var gift med Riborg Arenfeld og havde med hende 2 Sønner, Niels og Hans; den sidste døde et Barn, men den ældste Niels Juel ejede Gundrupgård og Björnsholm og var gift med Barbara Akselsdatter Juel.

Gården ejedes i min Tid af Tøger Hofmand; hans Kone bebode den og til sin Død, da hendes Datter Gertrud Hofmand, som havde Niels Povlsen til Ægte, fik den og bebor samme endnu. Den er afbrændt 1715, den 5 Maj, er dog meget sirligen igen opbygget af dens Ejer, velbårne Niels Povlsen.

I dette Sogn ligger en Gård, som i forrige Tider blev kaldet Ørnbjerggård, men nu Vestergård, hvor og var en Mølle, Lille Mølle kaldet, som nu er øde. Ved Trend Mølle var fordem en Bro over Åen, som siden er bleven øde igen.

Lovens Sogn. Derudi er beliggende Herregården Hessel; denne tilhørte i forrige Tider Hr. Jörgen Lykke, og siges, at hans Frue opholdt sig der i 7 År, da han var udenlands, og byggede han da efter sin Hjemkomst Portuset på Lerkenfeld, syv Loft højt, et Loft for hvert År han var borte. Samme Hus var underlig inventeret, og blev igen de 4 Lofter afbrudte af Valdemar Då. Hessel kom siden i andre Folks Eje og blev ufri; i min Tid har deraf været Ejere: Maren Fos, efter hende blev den solgt til Anders Mollerup, som igen afstod den til sin Brodersøn Niels Mollerup, indtil den 173. blev solgt til Gehejmeråd Lerke, som lagde af Lerkenfelds Gods dertil og gjorde den fri igen;

han afstod den igen tilligemed Lerkenfeld til sin Søn Kristjan Lerke, som den endnu ejer.

Her er ellers i dette Sogn beliggende Limskov, som nu mestendels er øde, var for nogen Tid siden et godt Stykke Skov, men blev meget medtagen til Lerkenfeld Ladegårds Bygning, som i Peder Lerkes Tid blev afbrændt. Der fortælles ellers, at denne Skov i fordum Tid skulde strakt sig langs Fjorden fra Hvalpsund til Lillevejle og det så tæt, at Egern kunde springe den hele Vej af Toppen i et Træ og i et andet uden at komme til Jorden.

Alstrup Sogn. Derudi er beliggende Kaldal, som siges at være bygget i denne Dal i fordum Tid af en flygtig Kongesøn fra England, navnlig Karl, som skal ligge begravet i det nordeste Hjørne på Fövlum Kirkegård.

For nogle År siden blev Alstrup Kirketårn afbrudt og Kirken gjort kullet.

Ullis Sogn. I denne By har i fordum Tid været en Herregård og adeligt Sæde, hvorpå bode en Frue, som lod bygge Ullis Kirke: ti da ingen Kirker var der i Egnen nær Fövlum Kirke, blev hendes Heste løbske af Rædsel for en Sten, som ligger endnu ved Vejen, og stødte hendes Arm i Stykker, hvilket bevægede hende til at lade bygge en Kirke i Ullis. Nedenfor Ullis i Kæret har i forrige Tider stået en Mølle, som Stedet endnu kendes, og blev for nogle År siden i bemeldte Kær af Hr. Povl Kristensen i Ullis i hård tæt Jord fundet en Fiskerbåd stående.

Fövlum Sogn. Denne Kirke siges at være den allerældste her i Egnen og skal da være kaldt Herredskirke; på den ses en skön Fodgesims i de hugne Sten forneden.

Farsø Sogn. Derudi er beliggende Holm By, som i fordum Tid har været en Herregård, som bevises ved et Tingsvidne udstædt af Gislum Herredsting 1467, hvilket Tingsvidne endnu findes hos Anders Krog i Holm.

I Farsø Sogn har ellers tilforn bot en Del Adel, nemlig på Frebjerggård Jens Frebjerg og hans Efterkommere, hvilken Slægt nu er udgået; de havde en Stormstige i deres Våben. 1575 gjorde Povl Frebjerg til Frebjerg Bryllup med velb. Jomfru Elsebet, ærlig og velb. Niels Skades Datter. På Støttrupgård bode for kort Tid siden, nemlig i forrige Seculo, af de Munker, hvilke og ligeledes er udgangne. 1509 bode velb. Mand Vogn Povlsen på Støttrupgård.

Hvanstrup har og i ældre Tider været en Herregård og siden hørt til Ålborg Hospital, hvorfra det atter igen er mageskiftet og blevet til et Herresæde igen og har endnu Herregårdsfrihed, men ikke det behøvende Hartkorn af Bøndergods; dette har jeg erfaret af gamle Breve og Dokumenter, som følger.

1467 har Mikkel Lavridsen af Strandbygård, Væbner, og Hustru Fru Karen Thomasdatter skødet på Viborg Lands-ting efter deres Skødebrev på Pergament med 7 Indsegl Hvanstrup med mere Gods til renlivet Mand Broder Anders Bork, Prior i den Helligånds Hus i Ålborg, for en daglig Messe i den Helligånds Kirke i Ålborg for St. Olai Alter at skulle holdes. 1488 har regelbunden Mand, Hr. Niels Lavridsen, Præst i den Helligånds Hus i Ålborg, forhvervet Sandemænds Tog på Hvanstrups Ejendom. 1507 er udgivet et 12 Mands Vidne af Farsø Kirke, da samme Tid var Præst og Kapellan til Farsø Kirke Broder Peder Pedersen, ang. de Holme og Kær, Gjøttrup Mænd tilegnede dem i Hvanstrup Mark. 1643 blev af Kristjan IV skødet Hvanstrup til Valdemar Lykke af Grinderslev Kloster ved Mageskifte fra Ålborg Hospital, og gav Valdemar Lykke derfor igen en Gård i Fövlum, 1 G. i Vandrup, Rygdrup i Stenild Sogn, 1 G. i Holm i Farsø Sogn, 1 G. i Syttrup i Års Herred, 1 G. i Ovdруп i Slet Herred. Valdemar Lykke overlod Hvanstrup til sin Fader, Iver Lykke, at bebo sin Livstid, blev siden solgt af Valdemar Lykke til sin Søster Helveg Lykke, som da var Jomfru og bode derpå 1653. Hun fik Kristen Munk, som pantsatte Hvanstrup for 450 Rdl. in Specie, hvilken han siden igen ikke kunde indløse, men blev indløst af Kristen Mikkelsen, som havde den i Forpagtning, som siden skrev op Rente og Rentes Rente og lod sig derudi indføre ved Povl Pors og Jörgen Pors og beholdt den så til Eje og hans Søn Jens Kristensen efter ham, men kom ikke til 3dje Arving; ti da han døde, blev den solgt til Mogens Brøndum, som var en Provstesøn af Salling; efter hans Død 1732 blev den solgt til hans Broder Mads Brøndum, som solgte den igen 1734 til Kristen Mejling, en Forpagter af Vendsyssel, som den endnu bebor. I Farsø Sogn ligger en liden Gård, kaldet Holmgård, som og tilforn har været et Herresæde. År 1500 bode velb. Mand Lavrids Stisen på Holmgård i Farsø Sogn.

Stenild Sogn. Herudi er beliggende Stenild Bro, som tilforn har været bygget af hugne Sten med tvende Hvælvinger, hvoraf den ene af Bønderne blev nedkastet 1627 ved de kejserlige Folks Indfald her i Landet, menende dermed at kunne forhindre dem Overfarten; den anden Hvælving er nedfalden i min Tid omtrent 1710, hvorpå Vandet tog sin Vej østen omkring; men Broen blev igen opryddet og på Stedet sat igen en Træbro 1733. Om denne Stenild Bro haves sådant gammelt Rim: „Ingtot og Svendbo de bygte Stenild Kirke og Stenild Bro.“

Rørbæk Sogn. Derudi er beliggende Rørbæk Hovgård, som er en gammel fri Herregård, men dertil er nu intet Gods. Den har stedse i min Tid været bebodt mest af Bønder, nemlig Niels Lavridsen, Petter Kiegebeen, Jens Andersen, der 1739 solgte den til Erik Kristensen, som bor der endnu.

I dette Sogn ligger og Volstrup, som i gammel Tid har været et Græsbol, men er nu så god som en mådelig Herregård, dog den ej har Herregårdsfrihed. Den har i min Tid været bebodt af Lavrids Eskesen, efter ham hans Søn Kristen Lavridsen, efter hvis Død den blev solgt til en Mands 2 Sønner af Vendsyssel, som solgte den igen til Sören Guldager, som var Peder Sörensens Søn i Hornum; han fik til Ægte Hr. Sören Jörgensens Kone i Durup, og med hende nogen Middel; hun døde, og han fik igen Fredrik Olesen på Trindrup hans Datter, som han forhen havde besøvet; med begge holdt han ikkun slet Hus og blev tilsidst øde, da Panthaveren Dines Pedersens Enke af Randers 1731 fik Volstrup og den endnu ejer. Sören Guldager flyttede til Hobro, hvor han døde i stor Armod.

Durup Sogn. Nöragergård bebode, det første jeg minde, Aksel Sehested (tilforn havde nogle Jomfruer den); han kunde ej bestå den for Armod, men tilsidst solgte han den til Adam Ernst Pentz, hvilken tyranniserede over Bønderne og ødte Godset, måtte så sælge den til Niels Arctander af Viborg, han var den Købmand Just Arctanders Søn og havde arvet en Del Middel efter sin Fader; men det faldt slet ud med ham tilsidst, og da han døde, blev stor Fallit efter ham. Nöragergaard, som han havde købt for 9000 Rdlr., blev solgt efter ham for 20,000 Rdlr. til Major Sehested; han havde først bot på Havnø, hvor han blev gift

med Kancelliråd Niels Bentzons Frue. Nöragergård solgte han til Severin Bentzon og købte Ørslev Kloster; denne solgte han nu igen og købte Nöragergård; men efter nogle År blev den i Gæld taget fra ham af Panthaveren, Edvard Londeman, som var en Islænder af Geburt, blev först Præst i Skelund, siden Professor i København og Konsistorialråd, dernæst Lektor i Bergen og Titel af Assessor i Højesteret. Han ejer Gården endnu. Major Sehested sad i nogen Tid siden på Ømark, men flyttede så til Viborg, da han i denne Konges Tid blev Landsdommer og Justitsråd.

Herredsfogder.

I forrige Tider blev Herredsfogderne beskikkede af Lensmændene: men i Kristjan V's Tid, da Herrederne blev sammenlagte, blev denne Frihed ophævet, og de siden umiddelbar beskikkes af Kongen. I disse Herreder har jeg af gamle Dokumenter befundet at have været disse efterfølgende Herredsfogder:

Rinds Herred:

1461 var Erik Pedersen Herredsfoged i Rinds Herred, fra hvilken jeg har et gammelt Tingsvidne på Pergament. 1516 var Herredsfoged til Rinds Herredsting Nis Thomesen i Kastrup. 1544 Jens Mortensen i Glærup. 1593 Kristen Børial- sen i Bygum. 1639 Kristen Movsten i Hejring; Peder Povl- sen i Hejring. 1680 Hans Jensen i Bygum. 1688, da Her- rederne blev lagte sammen, blev Anders Kristensen Ale- strup Herredsfoged. 1700 blev Mathias Tausen fra Køben- havn Herredsfoged; han havde tjent Gehejmeråd Lerke.

Gislum Herred:

1467 var Herredsfoged i Gislum Herred Jens Mogensén. 1488 Peder Vognsén. 1553 Peder Pedersen i Østrup. 1555 Sören Pedersen i Østrup. 1575 Jens Mortensen i Østrup. 1577 og 1595 Peder Kristensen i Bindrup. 1617 og 1647 Kristen Pedersen i Bindrup. 1656 Knud Nielsen i Vón- sild. 1678 Anders Sörensen Riis i Vónsild. 1684 Albert Skade i Holmgård, som Peder Lerke lod forfølge og afsætte, fordi han havde taget Penge af Bønderne for Kongerejser, og blev i hans Sted igen beskikket Anders Alestrup, som siden, da Herrederne blev sammenlagte, 1688, fik dem begge.

Siden Herrederne blev sammenlagte :

Anders Ålestrup, som døde 1700; Mathias Tausen, som døde 1712; Kristjan Soelberg, som blev Borgemester i Ålborg 1730; Kristen Sørensen, denne Bogs Avtor.

Præsterne,

som har været i Rinds Herred fra Reformationen hidindtil :
Testrup.¹⁾

Jeg befinder af tvende gamle Tingsvidner ang. Bloks-hale, det ene af 1557, det andet af 1570, såvelsom af et gammelt Ejendoms Brev imellem Dalsgård og Visborg af 1515, at før Reformationen har bot i Testrupgård og været Hospitalsforstandere sammesteds fra omtrent 1460 til Reformationen disse Præster eller Munke, nemlig Hr. Kristen 1515²⁾, Hr. Villads, Mester Kristen Friis 1525, Jörgen Ebbesen, Erik Lavridsen og Hr. Ib Lavridsen.

1. Efter Reformationen bode først i Testrupgård Hr. Kristen Nielsen, som før var en Munk og St. Sörens Præst i Rý, men overgik til den lutherske Religion og blev Provst til Testrup og Præst til Gislum, Vonsild, Farsø og Svingelbjerg, bode og døde i Testrupgård.
2. Hr. Lavrids Eriksen, født i Björnsholms Mølle, var Præst til Vonsild, Farsø, Svingelbjerg, Gislum og Provst udi Testrup, hvor han bode og døde 1551.
3. Mag. Anders Grønning var iligemåde Præst til Testrup, Gislum, Vonsild, Farsø og Svingelbjerg, Provst til Testrup og bode i Testrupgård indtil 1570, da Sognene blev separerede, og Testrup og Gislum blev et Kald, Farsø og Vonsild et Kald, hvor Tårup blev Præstegård, Svingelbjerg Kirke blev nedbrudt af Jörgen Lykke, og som Farsø og Vonsild da blev det bedste Kald, beholdt M. Anders Grønning samme, og flyttede han fra Testrupgård til Tårup, hvor han bode til 1588, da han døde.

¹⁾ Sml. Farstrup og Axelsens Dagbøger 226 fig., 306 fig. — ²⁾ Et andet Sted har Testrup afskrevet følgende Dok., hvori han nævnes: Vi Peder Kås med Guds Nåde Biskop i Viborg, Jakob Andersen, Johan Lykke, Ridder, Jens Kås, Kristoffer Kruse, Kristen Sommer, Væbnere, og Hr. Kristen Nielsen, Forstander i Testrup, gör alle vitterligt med dette vort åbne Brev: År efter Guds Byrd 1515 den Mandag, som var St. Gregorii Dag, var vi forsamlede ved Gåsetveden i Hindsted Herred på Skovskæl mellem ærlig og velb. Mand og strenge Ridder Hr. Peder Lykke og Erik Lykke Væbner på den ene og Tyge Jensen, Jens Tygesen og hans Medarvinger på den anden Side osv.

4. Hr. Mads Sörensen, født i Kjellingtand, hans Hustru hed Birgitte Pedersdatter, han var den første Præst, som residerede i Gislum.
5. Hr. Sören Kristensen, født i Hedegård ved Halkjær.
6. Hr. Peder Morsing, han blev removeret, hans Hustru hed Maren og var Jens Påskes Datter i Viborg.
7. Hr. Niels Thomesen Viborg; Hustruer var Grete Pedersdatter og Else Nielsdatter. Der han havde prædiket i Gislum Kirke 1 Trinit., rejste han til Ålborg og døde der næste Onsdag efter, den 29de Maj 1611.
8. Hr. Mikkel Kristensen Viborg. Hustruer: Anna Pedersdatter, født i Lovns Præstegård, og Anna Lavridsdatter, født i Nibe Præstegård. Han døde den 12 April, Skærtorsdag ved Middagstid, 1634. Denne Hr. Mikkel havde en Datter, bode her i Vesterris i den nederste Gård (i min Tid), hun hed Else Mikkelsdatter og havde en Mand, hed Johan Nielsen; de havde en Datter, Karen Jensdatter, som havde Niels Brasen af Kastrup.
9. Hr. Sören Mikkelsen var født i Termstrup i Hornslet Sogn i Rosenholms Birk 1596; hans Fader hed Mikkel Skinder, hans Moder Karen; han deponerede 1620, var Hører i Viborg Skoles fjerde Lektie 6 År, Kapellan i Selde i Salling 4 År, Præst i Gislum i 12 År, resignerede 8 April 1646, døde i Nyrup anden Påskedag 16 April 1666 ætat. 70; var ugift.
10. Hr. Niels Lavridsen, født i Viborg 27 April 1619, kom i Skole 1629, deponerede 1641, attesterede 1643, blev Præst 1646. Hustruer: Karen Lavridsdatter, som døde 1652, Mette Pallesdatter, født på Mols i Agri Præstegård. Han døde 3 August 1674 ætat. 55, minist. 28.
11. Hr. Kristoffer Kristensen Kragbek, født i Harsyssel, deponerede fra Viborg Skole 1667, var Hører sammesteds nogen Tid, blev Præst til Gislum og Testrup 1674. Hustruer: Else Henriksdatter, Borgemester Henrik Jensens Datter af Viborg, Karen Thomasdatter Galskøt af Thorup Præstegård; hun døde også förend han; han døde 1704 i sin Alders 60 År. Han var en brav, ærlig, trofast og lærd Mand, han var stor og havde Styrke som en Kæmpe.
12. Hr. Peder Fredriksen Kragelund, født i Visby ved Ribe, sal. Dr. Peder Kragelund fordum Bisp i Ribe hans Dattersön;

han kom det samme År 1704 fra Gislum til Hadderup Kald i Harsyssel i Ribe Stift.

13. Hr. Peder Olufsen Witt, født i København, kom til Gislum Kald 1705; hans Hustru Katharina Weinholt, født i Flensborg, havde tilforn været Præstekone til Trankvebar i Ostindien i 18 År, hun døde 1728 den 21 Jan., og Præsten døde straks derefter den 21 Febr. samme År. Han var en god, ærlig og enfoldig Mand.

14. Hr. Mikkel Witterup, født i Viborg, blev Præst 1728. Simested.

1. Hr. Ib Pedersen Bygum, var og Provst. 2. Hr. Sören Ibsen. 3. Hr. Peder Hansen, døde 1628. 4. Hr. Anders Sörensen, døde 1663. 5. Hr. Jens Lavridsen, døde 1668. 6. Hr. Styge Mogensen, døde 1703. 7. Mag. Hans Fos, som var Biskop Dr. Hans Fosses Søn af Ålborg, havde en tydsk Kone, som han havde fået på sin Udenlandsrejse i Leipzig. 8. Hr. Daniel Kalf. 9. Hr. Morten Hessel, som tog galt afsted.

Tostrup.

1. Hr. Sören, født i Løvel. 2. Hr. Niels. 3. Hr. Movrids Jensen. 4. Hr. Anders Nielsen Skjøt. 5. Hr. Kristen Andersen Skjøt. 6. Hr. Karsten Andersen Skjøt, som også har været Provst. 7. Hr. Kristen Lavridsen Skipper. 8. Hr. Kristoffer Munck, han var født i Bjarmeland i Sverig og havde været Skibspræst i Ostindien. 9. Mag. Konrad, han blev forflyttet herfra til Års Købstad. 10. Hr. Fogh Leehu.

Hersom.

1. Hr. Villum. 2. Hr. Ib Pedersen. 3. Hr. Anders Madsen, Provst. 4. Hr. Jens Nielsen Sluse, som og har været Provst i Rinds Herred. 5. Hr. Jens Pallesen. 6. Hr. Isak Jensen Hersom. 7. Hr. Jesper Jensen Rønbjerg. 8. Hr. Niels Rømmer, døde 1737. 9. Hr. Peder Galten.

Låstrup.

1. Hr. Peder Høg. 2. Hr. Ib Sort, levede 1548. 3. Hr. Jens Ruus. 4. Hr. Anders Rasmussen. 5. Hr. Anders Jensen, som døde 1679. 6. Hr. Kristen Andersen Resen, som døde 1686. 7. Hr. Peder Johansen Borchsenius, Kapellan, som døde 1687. 8. Hr. Peder Thomesen, iligemåde Kapellan. 9. Hr. Mathias Cormentan. 10. Hr. Kristjan Lassen, forflyttet derfra til Sælland. 11. Hr. Jens Blichfeld. 12. Hr. Ras-

mus Kop, blev forflyttet til Han Herred 1736. 13. Hr. Jens Brask.

Ulbjerg.

1. Hr. Anders Brasen. 2. Hr. Jens Andersen. 3. Hr. Jens Kristensen. 4. Hr. Niels Mortensen. 5. Hr. Mads Pedersen. 6. Hr. Kristoffer Mogensen. 7. Hr. Morten Mortensen. 8. Hr. Mads Åby, blev Skibspræst og døde i Pommeren på Prammen Hjælperen 1715. 9. Hr. Kristen Kirketerp.

Gjedsted.

1. Hr. Peder Jakobsen Brasen. 2. Hr. Jakob Pedersen Brasen. 3. Hr. Niels Jakobsen Brasen, som også har været Provst, døde 1626. Hr. Jens Nielsen Brasen, som også har været Provst, levede i Embede 52 År og døde 1680. 5. Hr. Peder Andersen Bøgvad. 6. Hr. Klavs Bork, som også har været Provst. 7. Hr. Peder Holm.

Vesterbølle.

Den sidste roman-katholske Præst, som har været i disse Sogne, hed Hr. Ove Ibsen; en Part gamle Bønder vidste endda om ham noget at fortælle, især Kristen Sørensen i Glærup, han kaldte ham Hr. Ove Munk. Efter gammel Tradition og Beretning skal han være bleven afsat, fordi han ikke vilde antage den lutherske Religion, han skal ligge begravet på Vesterbølle Kirkegård, østen for Våbenhuset, hvor endnu findes en aflang, firkantet, grov Kampesten, hvorpå står udhugget med grove Figurer midt på en Kalk og et dobbelt Kors, og på de 2 Kanter af Stenen med grove Munkebogstaver: *Hic jacet Avo Jacobi presbiter.* (I Håndskriftet findes en Tegning heraf).

1. Den første lutherske Præst ved Navn Hr. Kristen Nielsen skal have været født der i Sognet, men vides ikke, enten hvor længe han har været Præst eller hvad År han døde.
2. Hr. Kristen Kristensen, var den fornævnte Kristen Niensens Søn, han har efterladt sig et Epitafium af Træ i Vesterbølle Kirke på Væggen ved nørre Siden i Storkirken; men Stafferingen er så gammel, at man ingen Underretning kan have deraf; dog har jeg befundet af gamle Dokumenter, Inskriptioner og Relationer, at denne Mand har været Præst en temmelig lang Tid. Især står hans Navn malet på den nederste List af Østerbølle Prædikestol ret ved Trappen og derhos det Årstal 1603.

1598 og ved det Pas har han haft en Kapellan ved Navn Hr. Børre Pedersen, som uidentvivi senere er bleven Sognepræst i Farsø Kald, hans Datter Inger Børgesdatter havde Hr. Sören Hansen i Torup, som var Provst i Gislum Herred. Gamle Folk har sagt mig, at denne Hr. Kristen Kristensen skal omsider på sin Alderdom have opladt sit Kald og flyttet til Nørrebeg i Sønderlyngherred, hvor en af hans Døtre skulde være gift med Præsten, hvor han også er bleven død og druknet i en liden Bæk, som flød imellem Præstegårdsralingen og det Herberg eller Hus, hvor han lå om Natten; over samme liden Bæk var en Bro, hvoraf han en Aften silde, da han vilde gå ud til sin Seng, udblæste; om ham er mig fortalt, at medens han var Præst i Vesterbølle, havde han en Degn, hed Niels Degn, hvilken han ikke vel kunde fordrage, og da de engang var til et Bryllup sammen, tog Præstens Kusk nogle Sølvskeer og stak i Vognsædet, som Degnen skulde sidde, og da de skulde køre bort, visiterede de og fandt bemeldte Sølvskeer under Degnen, hvorover Præsten ham udskældte, og da Degnen kom hjem til sin Kone og Börn, lukkede han Døren op og spurgte, om han nogen Tid var kommen hjem til dem med noget stjålet, hvortil de da svarede nej, lukkede han Døren igen og gik ned og druknede sig selv i Åen.

3. Hr. Lavrids Pedersen Kjettrup, som også har været Provst udi Rinds Herred; om denne Hr. Lavrids siges, at han har været så tyk, at han ikke har kunnet gå op igennem den hvælvede Trappe, som går op i Vesterbølle Kirketårn.
4. Hr. Svend Pedersen. 5. Hr. Bertel Kjerulld. 6. Hr. Sören Prip, døde 1681. 7. Hr. Lavrids Akselsen, som også har været Provst udi Rinds Herred, døde 1718. 8. Hr. Niels Holst, som også har været Provst udi Rinds Herred. 9. Hr. Byrge Krog.

(Fortsættes i næste Bind.)
